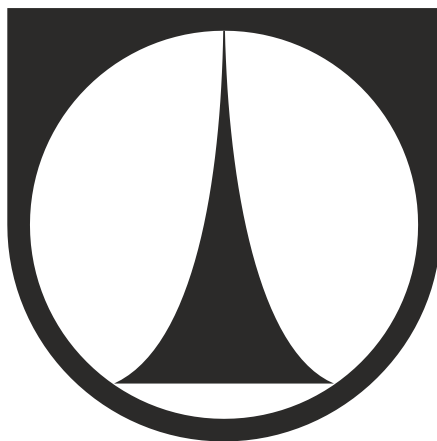

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Simona Doubravová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Kvalita a rozvoj podnikatelského prostředí na Liberecku

Quality and Development of the Business Environment in the Liberec Region

DP – EF – KEK – 2013 – 09

Bc. Simona Doubravová

Vedoucí práce: Ing. Miroslava Lungová, Ph.D., katedra ekonomie
Konzultant: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D., katedra ekonomie

Počet stran: 104 Počet příloh: 1

Datum odevzdání: 9. 5. 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 9. května 2013

Bc. Simona Doubravová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala Ing. Miroslavě Lungové, Ph.D., za její odborné vedení, ochotný přístup, cenné rady a připomínky, které mi během tvorby diplomové práce poskytla. Velký dík patří také mé rodině, jež mi byla oporou v průběhu celého studia.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na analýzu podnikatelského prostředí na Liberecku. První část práce se v teoretické rovině zabývá specifikací podnikatelského prostředí jako celku, nadefinováním jeho jednotlivých složek, a rovněž přináší přehled o možných přístupech zkoumání podmínek pro podnikání či druzích podpory podnikání. Následující část pak hodnotí podmínky pro podnikání nejprve v rámci některých oblastí utvářejících celkové podnikatelské klima v ČR, a dále konkrétněji zkoumá vybrané faktory ovlivňující podnikatelské prostředí daného regionu. Součástí analýzy je dotazníkové šetření mezi podnikateli, jehož prostřednictvím jsou zjišťovány názory, zkušenosti či znalosti podpory podnikání podnikatelských subjektů působících v okrese Liberec. Závěrem je provedeno celkové zhodnocení všech zkoumaných faktorů. Stěžejní je identifikace hlavních problematických oblastí, kterým je třeba v budoucnu věnovat pozornost za účelem rozvoje a zvyšování kvality podnikatelského prostředí na Liberecku.

Klíčová slova

Okolí podniku, podnik, podnikání, podnikatel, podnikatelské prostředí, podpora podnikání.

Annotation

The diploma thesis is focused on analysing the business environment in the region of Liberec. The first part of the thesis deals with the theoretical specification of the business environment as a whole, defining its component parts, and also gives an overview of possible approaches to exploration of business conditions and types of business support. The following part evaluates the conditions for business, at first certain aspects which create the overall business climate in the Czech Republic, and then the chosen factors, which affect business environment of the given region, are examined. The analysis contains a questionnaire survey among entrepreneurs, through which are established opinions, experience or knowledge of business support in the district of Liberec. In conclusion, the overall evaluation of all examined factors is made. The crucial point is identification of the main problematic areas that need to pay attention to in order to develop and improve quality of the business environment in the Liberec region.

Key Words

Business, business environment, business support, enterprise, entrepreneur, environment of the company.

Obsah

Seznam obrázků	11
Seznam tabulek	12
Seznam zkratk	13
Úvod.....	15
1 Vymezení základních pojmů a teoretických východisek	17
1.1 Podnikání, podnikatel, podnik	17
1.1.1 Podnikání	17
1.1.2 Podnikatel.....	18
1.1.3 Podnik	19
1.1.4 Okolí podniku.....	22
1.2 Podnikatelské prostředí	26
1.2.1 Typologie podnikatelského prostředí	27
1.2.3 Podnikatelské prostředí v České republice v mezinárodním pojetí	28
1.3 Podpora podnikání.....	31
1.3.1 Subjekty poskytující služby podnikatelům	32
1.3.2 Druhy poskytovaných podpor	36
1.3.3 Nadnárodní finanční podpora podnikání	38
1.3.4 Nadnárodní regionální podpora podnikání	43
1.4 Bariéry podnikání	45
2 Analýza podnikatelského prostředí na Liberecku	47
2.1 Základní charakteristika oblasti	48

2.2 Makropodnikatelské prostředí	50
2.2.1 Legislativní prostředí	51
2.2.2 Administrativní zátěž.....	52
2.2.3 Daňový systém	54
2.2.4 Makroekonomické ukazatele	56
2.3 Mezzopodnikatelské prostředí	58
2.3.1 Ekonomické prostředí	59
2.3.2 Podnikatelská infrastruktura	63
2.3.3 Dopravní infrastruktura.....	67
2.3.4 Vzdělávání a kvalita pracovní síly	69
2.4 Dotazníkové šetření.....	70
2.4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníkového šetření	71
2.5 SWOT analýza	80
2.6 Celkové zhodnocení podnikatelského prostředí	83
Závěr	90
Seznam použité literatury	92
Seznam příloh	100

Seznam obrázků

Obrázek 1: Druhy podpory podnikání	37
Obrázek 2: Prioritní osy ROP Severovýchod.....	45
Obrázek 3: Administrativní rozdělení okresu Liberec	49
Obrázek 4: Průměrná hrubá měsíční mzda podle krajů v 1. – 4. čtvrtletí 2012	58
Obrázek 5: Ekonomické subjekty v okrese Liberec dle převažující činnosti CZ-NACE k 31. 12. 2012	60
Obrázek 6: Výše PZI v ČR a okresech Libereckého kraje na 1 obyvatele	62
Obrázek 7: Vzdělanostní struktura obyvatel okresu Liberec	70
Obrázek 8: Otázka č. 1 – Jakou právní formu má Vaše firma?.....	72
Obrázek 9: Otázka č. 2 – Jaký počet zaměstnanců má Vaše firma?.....	72
Obrázek 10: Otázka č. 3 – Jakou činností se Vaše firma převážně zabývá?.....	73
Obrázek 11: Otázka č. 4 – Do jaké míry jste spokojeni s fungováním a přístupem veřejné správy, jejími úřady či jinými institucemi, se kterými Vaše firma spolupracuje?	74
Obrázek 12: Otázka č. 6 – Jaké instituce zabývající se podporou podnikání znáte?.....	76
Obrázek 13: Otázka č. 10 – O jaký druh podpory by měla nebo má Vaše firma největší zájem?	77

Seznam tabulek

Tabulka 1: Porovnání hlavních mezinárodních žebříčků konkurenceschopnosti	30
Tabulka 2: Přehled operačních programů v ČR na období 2007–2013	39
Tabulka 3: Prioritní osy, programy, příjemci podpory, formy podpory podnikání OPPI....	40
Tabulka 4: Prioritní osy 1, 2, 3 a podporované aktivity dle programů	41
Tabulka 5: Prioritní osy 4, 5, 6 a podporované aktivity dle programů	42
Tabulka 6: Statistické územní jednotky NUTS	43
Tabulka 7: Vývoj HDP na 1 obyvatele v KČ	56
Tabulka 8: Nezaměstnanost v okresech Libereckého kraje k 28. 2. 2012	57
Tabulka 9: Míra registrované nezaměstnanosti v letech 2008–2012.....	57
Tabulka 10: Délka silniční sítě dle okresů Libereckého kraje k 1. 7. 2012 (v km)	67
Tabulka 11: Nedostatky podnikatelského prostředí.....	79

Seznam zkratek

AK ČR	Agrární komora České republiky
AZP	Administrativní zátěž podnikatelů
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EFTA	European Free Trade Association (Evropské sdružení volného obchodu)
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
GCI	Global Competitiveness Index
HDP	Hrubý domácí produkt
HK ČR	Hospodářská komora České republiky
HSS	Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU
IFC	International Finance Corporation
IMD	International Institute for Management Development
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MPO ČR	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MSP	Malé a střední podniky
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	The Organization for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OPPI	Operační program Podnikání a inovace
OPPP	Operační program Průmysl a podnikání
PZI	Přímé zahraniční investice
PO	Právnícká osoba
PwC	PricewaterhouseCoopers

RES	Registr ekonomických subjektů
ROP	Regionální operační program
RPIC	Regionální poradenská a informační centra
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (Konference OSN o obchodu a rozvoji)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (Organizace OSN pro průmyslový rozvoj)
WCS	World Competitiveness Scoreboard
WCY	World Competitiveness Yearbook

Úvod

Podnikatelské prostředí lze obecně chápat jako široký soubor faktorů, jež mohou ovlivňovat současné či budoucí aktivity podnikatelských subjektů (Kew, Stredwick, 2005, s. 1). V podnikatelské praxi tedy představuje určité podmínky pro podnikání, které lze někdy těžko, jindy snadněji ovlivnit. Vzhledem k tomu, že ekonomické subjekty svou činností určují směr vývoje a výkonnosti domácí ekonomiky a s přihlédnutím k faktu, jak zásadní vliv a dopad mohou mít jednotlivé složky podnikatelského prostředí na subjekty v něm působící, je třeba věnovat zkoumání a následnému zlepšování podmínek pro podnikání zvýšenou pozornost.

Vlastní proces poznávání podnikatelského prostředí a utváření komplexního pohledu na něj je snahou o rozpoznání, zachycení a především využití význačných vlivů, jež v konkrétních formách působí na podnikatele, podnik a podnikání (Ludvík, 2000, s. 20).

Hlavním cílem diplomové práce je analýza a následné zhodnocení podnikatelského prostředí na Liberecku za použití vybraných faktorů podílejících se na utváření podmínek pro podnikání. Činitelů ovlivňujících podnikatelské prostředí existuje značné množství, a stejně tak i přístupů k jeho hodnocení lze nalézt nespočet. S ohledem na rozsah této práce jsou zkoumány jen vybrané faktory, jež se jeví jako všeobecně významné a hojně diskutované či lze jejich váhu spatřovat v možnosti budoucího rozvoje podnikatelského prostředí a zlepšování jeho celkové kvality. Úkolem této práce tedy není poskytnutí vyčerpávajícího zhodnocení všech faktorů a okolností, jež utvářejí a determinují podmínky pro podnikání, nýbrž zmapování a zhodnocení této problematiky v rámci vymezeného území a vybraných faktorů. Dílčím cílem práce je potom získání primárních dat od podnikatelských subjektů realizujících svou činnost na území okresu Liberec. Splnění tohoto cíle je uskutečněno pomocí dotazníkového šetření. Konečným výstupem práce je odhalení problematických oblastí, popř. nalezení příležitostí pro další rozvoj.

Diplomová práce je členěna do dvou hlavních celků. Východiskem práce je teoretický průzkum problematiky podnikatelského prostředí. Nejprve jsou specifikovány hlavní složky podnikatelského prostředí a definovány další důležité pojmy související s daným tématem. Následně je pozornost věnována teoretickému pojetí samotného podnikatelského prostředí. Zmíněny jsou možné přístupy k uchopení, resp. definování a analyzování této

oblasti. V současnosti využívané přístupy hodnocení podnikatelského prostředí jsou ilustrovány pomocí jednotlivých mezinárodních indexů a žebříčků konkurenceschopnosti, jež jsou založeny na odlišných přístupech zkoumání kvality podmínek pro podnikání a poskytují srovnání kvality a vyspělosti podnikatelského prostředí v různých ekonomikách světa. První část práce uzavírá rozbor oblasti podpory podnikání, kde jsou v jednotlivých podkapitolách charakterizovány jak subjekty poskytující podpůrné služby podnikatelům, tak jednotlivé druhy poskytovaných podpor.

Stěžejní část diplomové práce tvoří vlastní analýza podnikatelského prostředí na Liberecku. Nejprve je ve zkratce představena zkoumaná oblast a dále jsou pak podkapitoly členěny v návaznosti na teoretickou část práce. Na jejím základě je podnikatelské prostředí zkoumáno ve dvou úrovních. V rámci makropodnikatelského prostředí je analýza směřována do tří hlavních oblastí zásadně ovlivňujících soudobé tuzemské podnikatelské klima. Součástí této podkapitoly je rovněž stručné zhodnocení ekonomické situace daného regionu. Hodnocení vybraných faktorů ovlivňujících lokální podnikatelské prostředí je předmětem analýzy mezzopodnikatelského prostředí. Pro účely této práce byly zvoleny čtyři hlavní oblasti, které jsou následně podrobněji zkoumány. Důležité a podnětné informace jsou získány prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož úkolem je zmapování některých oblastí podnikatelského prostředí z praktické stránky, z pohledu samotných podnikatelů působících v analyzovaném území. Na základě provedené SWOT analýzy jsou pak vyvozeny konečné závěry a doporučení.

Při vytváření práce byla použita především metoda srovnávání, analýzy, syntézy či metoda dotazníkového šetření. Z literárních pramenů lze zmínit monografie pojednávající o tématech z oblasti ekonomie, podnikání a mezinárodního obchodu, strategické dokumenty Libereckého kraje a Statutárního města Liberec. Ve značné míře bylo využito statistických dat z webových stránek Českého statistického úřadu, elektronicky dostupných tuzemských a zahraničních tiskových zpráv, článků či zveřejněných výsledků odborně provedených průzkumů a analýz.

1 Vymezení základních pojmů a teoretických východisek

V rámci této úvodní kapitoly budou definovány základní pojmy související s oblastí podnikání, dále bude teoreticky popsána problematika týkající se podnikatelského prostředí a podpory podnikání.

1.1 Podnikání, podnikatel, podnik

Z historického hlediska pochází výraz podnikatel z francouzštiny a v původním středověkém významu znamenal zprostředkovatel či prostředník. Podnikatel tehdejší doby se tedy především podílel na zprostředkování obchodů. Časem přibýlo k obchodním aktivitám zprostředkování dodávek pro vládu. V průběhu 18. století se ukázalo, že s tímto typem podnikání je spojeno i určité riziko, a v důsledku toho se podnikatel oddělil od rentiéra. Rentiér poskytuje kapitál za určitou cenu – rentu (úroky). Na druhé straně podnikatel je osoba realizující určitý projekt a nese riziko jeho úspěchu nebo neúspěchu. Samotný úspěch podnikání je tak do značné míry vázán na schopnosti podnikatele. Ve 20. století se začal podnikateli připisovat i další rys – atribut inovátora. Spolu s evropským kontinentálním pojetím pojmu podnikání a podnik (enterprise, entrepreneur) existuje také angloamerický výraz pro podnikání (business), a to ve významu obchodování, účelová a zisková aktivita (Veber et al., 2012, s. 14).

1.1.1 Podnikání

Pojem podnikání se během posledních patnácti let dostal do běžného slovníku, nicméně jeho interpretace není zcela jednoduchá. Z pohledu ekonomického se podnikáním rozumí zapojení ekonomických zdrojů a jiných aktivit takovým způsobem, aby se zvýšila jejich původní hodnota. Jedná se o dynamický proces vytváření přidané hodnoty. Podnikání z pohledu psychologického je činností, jež je motivována potřebou něco získat či splnit,

něčeho dosáhnout nebo si něco vyzkoušet. V tomto pojetí je podnikání prostředkem k dosažení seberealizace, získání určité nezávislosti apod. Ze sociologického hlediska se podnikáním vytváří blahobyť pro všechny zainteresované. Je cestou k lepšímu využití zdrojů, vytváření pracovních míst a příležitostí (Veber et al., 2012, s. 14).

V právnickém směru je podnikání v České republice (dále jen ČR) upraveno v obchodním zákoníku (Zákon č. 513/1991 Sb., § 2, odst. 1), kde se pod pojmem podnikání rozumí *„soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.“*

V literatuře lze nalézt mnoho dalších definic. Například Hisrich a Peters (1996, s. 29) definují podnikání jako: *„...proces vytváření něčeho nového a hodnotného na základě vynakládání času a úsilí, jakož i převzetí finančního, psychického a společenského rizika s nárokem na výslednou odměnu v podobě peněžního a osobního uspokojení.“*

Nejjednodušší formou podnikání je živnost, složitější jsou pak obchodní společnosti, které se rozlišují na osobní obchodní společnosti (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost) a společnosti kapitálové (akciová společnost, společnost s ručením omezeným). Další formou podnikání jsou státní podniky a družstva. Ostatní formy jsou z velké části spojeny s neziskovým charakterem živnosti (nadace, dobrovolná sdružení apod.), mají jiný než podnikatelský význam a řídí se podle zvláštní legislativy (Malach et al., 2005, s. 513).

1.1.2 Podnikatel

Zcela jednotné pojetí charakteristiky podnikatele přes četnou literaturu neexistuje. Obecně se různé definice shodují v následujících třech bodech. Podnikatel je ekonomická entita generující ekonomické efekty. Je osobností, iniciativně využívající příležitosti pro vytvoření zisku a také manažerem, jež vede firmu ke splnění stanovených cílů (Staňková, 2007, s. 19).

Podnikatelem se může stát osoba fyzická (dále jen FO) nebo osoba právnická (dále jen PO), jež splňuje podmínky stanovené živnostenským zákonem. V obchodním zákoníku (Zákon č. 513/1991 Sb., § 2, odst. 2) je definována jako:

- osoba zapsaná v obchodním rejstříku,
- osoba podnikající na základě živnostenského oprávnění,
- osoba podnikající na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,
- osoba provozující zemědělskou výrobu a zapsaná do evidence podle zvláštního předpisu.

Samotné podnikání FO a PO se podstatně liší z dvou hledisek. Prvním hlediskem je skutečnost, že FO fungují jak v roli podnikatele, tak současně i v roli výkonné pracovní síly. Na druhé straně v případě PO přinášejí společníci kapitálový vklad, ale ve společnosti nemusejí pracovat. Druhé hledisko říká, že FO jako podnikatelé přímo podléhají právním vztahům, zatímco u PO je objektem právních vztahů pouze společnost (podnik), a nikoliv tedy jednotliví společníci, jež společnost tvoří (Synek et al., 2007, s. 35).

1.1.3 Podnik

Pro vymezení pojmu podnik existuje opět celá řada výkladů, jež závisí na hledisku, ze kterého je pojem interpretován. V nejširším pojetí jde o subjekt, v němž dochází k přeměně zdrojů (vstupů) ve statky (výstupy). Dále může být vymezen jako uspořádaný soubor zdrojů, prostředků, práv a dalších majetkových hodnot, a to jak vlastních, tak pronajatých sloužících podnikateli k provozování podnikatelských aktivit (Veber et al., 2012, s. 15).

Z pohledu jiného autora se jedná o základní jednotku podnikatelské činnosti, v níž se realizuje výroba nebo se v ní poskytují služby. Podnik může být chápán také jako plánovitě organizovaná hospodářská jednotka, ve které jsou zhotovovány a následně prodávány věcné statky a služby. Takto je podnik vnímán jako komplexní objekt a předmět zkoumání nejrůznějších vědeckých disciplín. Dále se dá na podnik pohlížet jako na určitou kombinaci výrobních činitelů, pomocí kterých chtějí vlastníci podniku dosáhnout

vytyčených cílů. Po právní stránce může mít podnik různou formu odpovídající charakteru výroby nebo služeb a potřebám či požadavkům podnikatele (Synek et al., 2007, s. 20).

V obchodním zákoníku (Zákon č. 513/1991 Sb., § 5, odst. 1) je podnik chápán jako *„soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit.“*

Podnikem se rozumí každý subjekt vykonávající hospodářskou činnost, a to bez ohledu na jeho právní formu. K těmto subjektům patří osoby samostatně výdělečně činné a rodinné podniky, jež vykonávají řemeslné nebo jiné činnosti a obchodní společnosti nebo sdružení běžně vykonávající hospodářskou činnost (Veber et al., 2012, s. 16).

Malý, střední a velký podnik

Pro vymezení pojmu malý, střední a velký podnik existují různá pojetí. Každé z nich má svůj význam a zařazení do dané kategorie má pro podnik i praktické důsledky, jež jsou spojeny s větší či menší mírou administrativního zatížení nebo také příležitostí v podobě možnosti čerpání podpor v podnikání apod.

Členění podniků dle nařízení Evropské komise

Toto členění je klíčové pro poskytování podpory malým a středním podnikům, jelikož zákon č. 47/2002 Sb. o podpoře malého a středního podnikání v aktuálním znění vychází právě z nařízení Evropské komise. Podniky spadající do této kategorie tak musí splňovat hodnoty a podmínky čtyř kritérií – počet zaměstnanců, roční obrát, bilanční suma roční rozvahy, nezávislost. Přičemž pojem nezávislost znamená, že podnik nemůže být považován za malý nebo střední, pokud je 25 % nebo více kapitálu či hlasovacích práv ovládáno subjektem, jenž nesplňuje definici malého nebo středního podniku (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 36, 37).

- mikropodnik – do 10 zaměstnanců, roční obrat do 2 mil. EUR, bilanční suma roční rozvahy do 2 mil. EUR,
- malý podnik – do 50 zaměstnanců, roční obrat do 10 mil. EUR, bilanční suma roční rozvahy do 10 mil. EUR,
- střední podnik – do 250 zaměstnanců, roční obrat do 50 mil. EUR, bilanční suma roční rozvahy do 43 mil. EUR (Veber et al., 2012, s. 19).

Podniky mající více než 250 zaměstnanců, roční obrat vyšší než 50 mil. EUR nebo aktiva vyšší než 43 mil. EUR jsou řazeny do kategorie velké podniky (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 36).

Členění podle statistického úřadu Evropské unie (Eurostatu)

Česká statistika je od roku 1997 harmonizována s kvantitativní typologií podnikání Eurostatu a podniky dělí do tří skupin dle počtu zaměstnanců:

- malý podnik – do 20 zaměstnanců,
- střední podnik – do 100 zaměstnanců,
- velký podnik – 100 a více zaměstnanců.

Nutno podotknout, že podnikatelé a podniky s méně než 20 zaměstnanci nemají všeobecnou statistickou povinnost, šetření se tak v této skupině podnikatelských subjektů realizuje výběrovým způsobem (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 37).

V této práci bude pro klasifikaci velikosti podniku použito kritérium počtu zaměstnanců, čili malé podniky do 50 zaměstnanců, střední do 250 zaměstnanců a velké s 250 a více zaměstnanci.

Je třeba říci, že malé a střední podniky (dále jen MSP), vymezené jako samostatné a nezávislé právní, ekonomické, finanční a organizační jednotky, hrají klíčovou roli v hospodářském růstu a současně vytvářejí převážnou část všech pracovních míst (Malach et al., 2005, s. 514).

1.1.4 Okolí podniku

Žádný podnik není zcela izolován, neexistuje sám o sobě. Vždy je vystaven působení vnějšího světa, svého okolí. Okolí podniku tedy představuje vše, co podnik za jeho pomyslnými hranicemi ovlivňuje a zároveň i to, co může podnik případně sám ovlivnit. Toto okolí, jakožto prostředí utvářené z nejrůznějších faktorů, vede podnik k určitému chování, jednání, k volbě určitých cílů a hlavně způsobu jejich dosahování. Je třeba podotknout, že celkový vliv okolí na podnik je velmi silný, kdežto možnost podniku ovlivňovat okolí je značně omezená. Jednotlivé složky okolí podniku působí nejen na samotný podnik, ale i na sebe navzájem a vznikají tak mezi nimi přirozené souvislosti. V případě potřeby analytického zkoumání okolí podniku je nutné jej určitým způsobem strukturovat a determinovat jeho jednotlivé složky. Některé z těchto složek jsou hmotné povahy (např. technologické okolí ve smyslu strojů a zařízení). Velká část má však povahu nehmotnou. Jako v případě práva, etických principů apod. Přičemž intenzita jejich působení není hmotnou či nehmotnou povahou ovlivňována (Synek et al., 2002, s. 13).

Geografické okolí

Geografické okolí ovlivňuje především logistiku daného podniku, čímž je myšlen pohyb a řízení materiálových toků od zdroje k uživateli. Za předpokladu stacionární výroby je geografické okolí určující pro volbu lokalizace podniku (Synek et al., 2002, s. 14).

Sociální okolí

Každý podnik, resp. jeho činnost, působí na společnost. V ideálním případě by bylo jeho fungování prospěšné pro obě strany, což je často obtížně realizovatelné. Často dochází k situaci, kdy orientace na zisk staví do popředí především zájmy vlastníků kapitálu a manažerů, jež se mohou dostat do nesouladu se sociálními zájmy okolí. Zájmy zaměstnanců se ovšem také vždy neshodují se zájmy sociálního okolí, jak je tomu např. při stávkách zaměstnanců ve státních podnicích. Ve většině případů podnikatelských rozhodnutí dochází k volbě jistého kompromisu mezi jakousi ekonomickou racionalitou a sociální odpovědností podniku. Dnes už ve většině případů neplatí, že ohled na sociální důsledky podnikové činnosti bude ekonomicky ztrátový. Naopak může být i přínosný

z pohledu ekonomického rozvoje společnosti. Uplatňování sociálních aspektů je znatelné v sociální tržní ekonomice. Tato ekonomika se opírá o „*zákonné státní zásahy do hospodářského vývoje, které jsou natolik systémově konformní, aby zajišťovaly fungování (hospodářské) soutěže a odstraňovaly systémově imanentní faktory, jež by mohly vést k sociálnímu napětí.*“ (Wöhe, 1995, s. 6) Jedná se zejména o zamezování kartelizace ekonomiky, vzniku nadměrné příjmové a majetkové nerovnosti aj. (Synek et al., 2002, s. 14)

Politické okolí

„*Politické okolí ovlivňuje podnik především jako souhrn vlivů, jejichž výrazem jsou politické (tj. mocenské) zájmy institucionalizované v politických stranách, koalici, opozici atd.*“ (Synek, 2002, s. 15) Politické strany se vždy ubírají jistým směrem a snaží se ho prosazovat, což může mít nemalé důsledky pro podnikovou sféru. V historii lze nalézt několik výrazných momentů ovlivněných politikou, jež na dlouhou dobu poznamenaly ekonomiku a konečně i celou společnost, jako například znárodňování nebo privatizace. Podniková sféra může být ovlivněna i místní komunální politikou, mezi níž se řadí např. postoje, vlivy a jednání obecních úřadů apod. (Synek et al., 2002, s. 15)

Právní okolí

Za obvyklých podmínek se politické vlivy prosazují především prostřednictvím práva. Právo a jeho instituty utvářejí rámec víceméně pro všechny podnikové činnosti. Pro oblast podnikání je nejdůležitější normou obchodní zákoník vymezující právní podmínky podnikání jak pro fyzické, tak i právnické osoby. Vedle toho také existují další nařízení a zákonné úpravy, jež definují další možnosti a bariéry podnikání, které se týkají např. ochrany spotřebitele, investičních fondů, mezinárodního obchodu aj. V celé řadě případů je možné využít i občanský zákoník. Není ovšem možné, aby právní úpravy ošetřily každý případ, jenž může v praxi nastat, proto je třeba se v zemích, kde není uplatňováno precedentní právo, opírat rovněž o etická kritéria, která pomáhají překonávat nedokonalost právních úprav (Synek et al., 2002, s. 15).

Ekonomické okolí

Zásadní význam má pro každý podnik ekonomické okolí, z něhož získává výrobní faktory a kapitál, a následně se na toto okolí obrací se svými výrobky a službami. Celková hospodářská situace země a její vývoj podstatně ovlivňují podnik v jeho rozhodování a chování. Za zmínku stojí především následující faktory:

- *Dostupnost výrobních faktorů a jejich ceny*

V dnešní době se vlivem nových technologií a rozvoji logistiky značně snižuje pracnost, což vede k nárůstu produktivity práce. Díky tomu klesá závislost podniků na přímé dostupnosti výrobních faktorů a ty již nezaujímají natolik dominantní postavení.

- *Daňová zátěž podniků*

Daňová politika státu je důležitým finančním nástrojem zajišťujícím příliv finančních prostředků do státní pokladny. Na druhé straně se však musí daňová zátěž zvolit v takové výši, která u podniků nepovede ke ztrátě motivace k samotnému podnikání. Daně, především daň z přidané hodnoty a daň spotřební, působí významně i na spotřebitele v jeho chování při rozhodování o koupi, a přímo tak ovlivňuje poptávku po výrobcích a službách.

- *Hospodářský růst, měnový a devizový vývoj*

Hospodářský růst napomáhá zvyšování kupní síly obyvatelstva, což se zobrazuje v růstu poptávky. Ceny výrobních faktorů a také koupěschopnost zákazníků je ovlivněna mírou inflace. Její vliv je patrný na ekonomickém rozhodování podniků, hlavně v těch případech, kde je rozhodujícím kritériem současná hodnota peněz, případně diskontovaný peněžní tok. Podniky se pochopitelně vyrovnávají i s riziky, které inflace, devalvace nebo devizové kurzy přináší. Potýkají se s nimi především podniky zapojené do mezinárodního obchodu nebo ty, které pracují s devizovými úvěry.

K velmi důležitým prvkům ekonomického okolí patří i další, jako např. odběratelé, dodavatelé podniku a finanční instituce (Synek et al., 2002, s. 15, 16).

Technologické a ekologické okolí

Technický a technologický pokrok vede bezesporu k dosahování lepších hospodářských výsledků, zvyšování konkurenceschopnosti aj. K vývoji technologií ovšem patří i stinné stránky, jako např. negativní dopad na životní prostředí, prohlubování nebo i samotný vznik sociálních problémů atd. Ekologie je již dnes značně důležitým faktorem a v budoucnu jí bude bezpochyby přikládán ještě větší význam. V případě, že se touto otázkou nezabývá podnik z vlastní iniciativy, je k tomu ve výsledku donucen nejen ze strany státních institucí, ale rovněž ze strany nejrůznějších občanských sdružení. Ekologizace technologií často přináší podnikům ekonomickou zátěž, ale na druhé straně také mnoho nových možností, např. při recyklaci obalů a výrobě ekologicky nezávadných výrobků (Synek et al., 2002, s. 16).

Etické okolí

V podnikatelském prostředí je na etiku kladen stále větší důraz. V obecné rovině lze říci, že etika řeší otázku toho, co je a není dobré. Jaká stanoviska by měl člověk nebo instituce zaujímat, aby jednal ve shodě s tím, co se všeobecně považuje za spravedlivé a správné. V podnikatelské praxi se jedná o dodržování etických principů. Samozřejmostí by mělo být poskytování pravdivých informací a kvalitních služeb zákazníkům, korektní hospodářské soutěžení apod. Významnou roli při vytváření představ o etickém chování a jednání mají média a nemalou váhu má také veřejné mínění. Vnímání etiky je do jisté míry podmíněno historicky i geograficky, neboť co je tolerováno v jedné zemi, může být považováno za neetické až trestné v zemi jiné. Existence etického myšlení může v dané ekonomice účinně překlenovat mezery či nekonzistence v právním řádu. Etické myšlení a cítění ovšem nevzniká ze dne na den, a proto je nutné ho systematicky kultivovat (Synek et al., 2002, s. 16, 17).

Kulturně historické okolí

Kulturně historické okolí je vytvářeno v dlouhodobém horizontu a je jednou ze základních podmínek ekonomického rozvoje, přechodu ke složitějším technologiím a technickému pokroku.

Výše uvedené vymezení jednotlivých složek okolí podniku je značně zjednodušené a slouží víceméně k základní orientaci a strukturalizaci faktorů, které utvářejí podmínky pro podnikání. Jednotlivé druhy okolí podniku se v praxi vzájemně prolínají a ovlivňují. Jejich význam se v různých případech liší, a vždy záleží na druhu, rozsahu a celkovém charakteru podnikání. Každý podnikatelský subjekt posuzuje okolí jiným způsobem. Některé z prvků jsou navíc stabilní a dlouhodobě vázané na daný region či skupinu lidí, a u jiných lze naopak sledovat tendence se internacionalizovat a globalizovat. Jedná se i o neustálý proces globalizace, kde dochází ke stírání rozdílů a k průniku kultur a trhů. Každý jednotlivý podnikatel musí vždy důkladně zvážit, co je pro něj v daném případě podnikatelské okolí a jaký konkrétní vliv na něj bude mít (Synek et al., 2002, s. 17).

1.2 Podnikatelské prostředí

Hned na úvod této podkapitoly je třeba říci, že existuje více různých přístupů k podnikatelskému prostředí a nelze označit pouze jeden jako ten nejlepší. Zrovna tak i vymezení samotného výrazu podnikatelské prostředí, jakožto poměrně širokého pojmu, není zcela jednoduché. Může na něj být nazíráno z mnoha stran a různými způsoby, a tudíž neexistuje jediná, všeobecně platná definice (Kalínská et al., 2010, s. 166). Každé pojetí této problematiky má své přednosti, ale zároveň i omezení v použití. V literárních pramenech lze vysledovat zhruba čtyři základní přístupy k otázce podnikatelského prostředí, které tak předem stanovují řešení problémů jeho identifikace, poznávání, formování a rozvoje (Ludvík, 2010, s. 20).

Národohospodářský přístup – podnikatelské prostředí zde bývá spojováno s makroekonomickým pohledem na podnikání. O stavu podmínek pro podnikání tak vypovídá kupříkladu vývoj hrubého domácího produktu (dále jen HDP), zaměstnanosti, investic aj. Významná je i otázka daňové zátěže, vývoje cen, měnového kurzu, úrovně hospodářské soutěže apod.

Podnikohospodářský přístup – podnikatelské prostředí je vnímáno jako soubor vlivů a faktorů, které působí na podnik nebo jeho části, a vytváří tak existenční podmínky podniků. V podnikohospodářské literatuře se pak častěji užívá termín *podnikatelské okolí*,

okolí organizace, okolí podniku (viz kap. 1.1.4). V případě, že se jedná o určitý zájmový segment vztahu podnik – okolí, lze se setkat s pojmenováním typu: marketingové, finanční, právní, životní, sociální prostředí apod.

Územně prostorový přístup – z pozice jednotlivých regionů či obcí nabývá podnikatelské prostředí jiné dimenze, než tomu je u podnikového přístupu. Lze říci, že se jedná o součást formování a rozvíjení života v prostoru. Podnikatelské prostředí má podobu opatření, podmínek a postupů pro rozvoj či útlum podnikání na určitém území.

Celostní přístup – zjednodušeně řečeno je předmětem zájmu zkoordinování pohledů všech zúčastněných subjektů, které do procesu podnikání vstupují. V takovém případě mnohdy nevyhovuje ani jeden z výše uvedených přístupů, jelikož dochází k protěžování aspektů důležitých pro daný přístup, a naopak potlačování a opomíjení aspektů ostatních, zdánlivě nedůležitých. Cílem celostního přístupu je tedy harmonizace hospodářské, sociální, ekologické aj. sféry podnikatelského prostředí a odstraňování problémů s tím souvisejících (Ludvík, 2010, s. 20, 22).

Komplexně je možno podnikatelské prostředí definovat jako souhrn faktorů politického, právního, ekonomického, technologického, sociálního a kulturního charakteru mající dopad na kvalitu podmínek, ve kterých rozvíjejí podnikatelské subjekty své aktivity. Tyto faktory zásadním způsobem ovlivňují jejich výkonnost, konkurenceschopnost, růstový potenciál a podstatně determinují atraktivitu dané země či regionu pro zahraniční nebo domácí investory (Černá, 2008, s. 2).

1.2.1 Typologie podnikatelského prostředí

Podnikatelské prostředí je značně strukturované a je vhodné jej systematicky segmentovat dle umístění jednotlivých faktorů, které se v něm uplatňují a ovlivňují podnikatelské subjekty v něm. Tímto způsobem lze podnikatelské prostředí rozčlenit na externí (vnější) a interní (vnitřní). Externí podnikatelské prostředí se dále člení do dvou úrovní. Makropodnikatelské prostředí představuje celkové podnikatelské klima, jež ovlivňuje všechny subjekty a mezzopodnikatelské prostředí, jež má vliv spíše lokálního charakteru

na jednotlivé podniky. Působení jednotlivých faktorů uvnitř podniku je popisováno pomocí mikropodnikatelského prostředí (Ludvík, 2010, s. 24).

Makropodnikatelské prostředí je vytvářeno faktory, jež působí na všechny podnikatelské subjekty v dané oblasti, podnikatelské subjekty nejsou schopny je ovlivňovat či měnit. K základním faktorům patří zejména změny výkonu ekonomiky (např. HDP, výroba, ...), růst či pokles inflace, zaměstnanosti, vyrovnanost státního rozpočtu, politická stabilita země a také mimoekonomické parametry země, jako mezinárodní pověst apod.

Mezopodnikatelské prostředí patří rovněž do prostředí externího, avšak působení na jednotlivé podnikatelské subjekty je přímější a podniky jsou schopny jednotlivé faktory do jisté míry ovlivňovat. Lze sem zařadit následující faktory – přírodně-ekologické faktory (typ krajiny, vodní plochy atd.), technická a dopravní infrastruktura, všeobecná a ekonomická kultura (vzdělanost, pracovitost obyvatelstva apod.), ekonomická a podnikatelská infrastruktura, podnikatelské subjekty výrazně ovlivňující podnikatelské prostředí, ...

Mikropodnikatelské prostředí v podstatě charakterizuje prostředí uvnitř podniku, které je utvářeno subjekty v něm. Především se jedná o umění podnikatele (vlastníka) vést lidi, rozvíjet vztahy v podniku, dovednosti v oblasti komunikace, managementu, zajištění firemní integrity a identity, sjednocování zájmů, představ a hodnot vlastníků, managementu a ostatních zaměstnanců firmy (Ludvík, 2010, s. 24–27).

1.2.3 Podnikatelské prostředí v České republice v mezinárodním pojetí

Pokud bude podnikatelské prostředí zkoumáno v mezinárodním srovnání, lze tento pojem uchopit ze dvou stran. Jednak pomocí definic, které udávají mezinárodní organizace, jako OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), UNCTAD (Konference OSN o obchodu a rozvoji), UNIDO (Organizace OSN pro průmyslový rozvoj) nebo Světová banka. A dále pak dle mezinárodně uznávaných indexů, které zkoumají konkurenceschopnost daných zemí, kvalitu jejich investičního prostředí a další dílčí složky podnikatelského prostředí. Jedná se například o *Global Competitiveness Index* (dále jen GCI) nebo *World Competitiveness Scoreboard* (dále jen WCS).

Některé instituce vnímají podnikatelské prostředí obecně jako velmi široký soubor vnějších vlivů a faktorů ovlivňujících výkonnost, konkurenceschopnost a růst podnikatelských subjektů (Kalínská et al., 2010, s. 166).

Jak již bylo výše zmíněno, další možnost nadefinování podnikatelského prostředí mohou poskytnout faktory, které jsou analyzovány pomocí mezinárodně uznávaných indexů konkurenceschopnosti. Poskytují ekonomickým subjektům vcelku komplexní obraz podmínek pro podnikání ve zkoumaných zemích.

Objektivně řečeno není vypovídací schopnost následujících mezinárodních ročenek, žebříčků a indexů zcela dokonalá. Na všechny výsledky je třeba nazírat s jistou rezervou a v širších souvislostech. Vyhodnocení vždy obsahují větší či menší podíl subjektivity. Analýzy se ve všech případech liší poměrem mezi objektivními statistickými daty a údaji z dotazníkových šetření, záběrem sledovaných veličin, a v neposlední řadě celkovým pohledem na sledované faktory ovlivňující podnikatelské prostředí. Nutnost kritického pohledu na jednotlivé indexy potvrzuje přinejmenším fakt, že sestavené žebříčky, a pořadí zemí v nich, zpravidla nedocházejí ke stejným závěrům. Z toho vyplývá, že univerzální a všeobecně platný přístup k tomu, prostřednictvím jakých indikátorů a s jakou vahou má být kvalita podnikatelského prostředí hodnocena neexistuje (Kalínská et al., 2010, s. 167, 168).

World Competitiveness Scoreboard je žebříček vydávaný v rámci *World Competitiveness Yearbook* (dále jen WCY), který každoročně sestavuje *International Institute for Management Development* (dále jen IMD). V roce 2012 bylo zkoumáno 59 států, a to podle 329 kritérií. Zkoumané faktory jsou rozděleny do čtyř skupin, kterými jsou ekonomická výkonnost, vládní efektivnost, efektivnost obchodu a infrastruktura. Přičemž každá z těchto skupin má pět dalších podskupin. WCY tedy celkově posuzuje dvacet subfaktorů. Česká republika se v roce 2012 umístila na 33. příčce a oproti roku 2011 sestoupila o tři místa (IMD, 2012).

Global Competitiveness Report je uveřejňován každoročně Světovým ekonomickým fórem (*The World Economic Forum*). Výsledkem studie je GCI, vyhodnocený po zmapování úrovně ekonomik ve dvanácti oblastech: instituce, infrastruktura, makroekonomické prostředí, zdraví populace a základní vzdělání, vyšší vzdělávání

a školení, efektivita trhu zboží, efektivita trhu práce, rozvinutost finančního trhu, technologická úroveň, velikost trhu, vyspělost podnikatelské sféry, inovace. V průzkumu pro období let 2011–2012 bylo zahrnuto 142 států a ČR se umístila na 38. pozici (World Economic Forum, 2011).

Studie *Doing Business* je vydávána Světovou bankou (*The World Bank*). V tomto případě není podnikatelské prostředí analyzováno tak komplexně jako u předchozích ročenek. Zaměřuje se jen na určitou část podnikatelského prostředí. Žebříček ekonomik *Ease of Doing Business* je sestaven na základě těchto zkoumaných oblastí: administrativa nutná k založení a ukončení podnikání, náročnost získání stavebních a s tím spojených povolení, zajištění dodávek elektrické energie, získání stavebního povolení, získání úvěrů, ochrana investorů, daňové zatížení, náležitosti spojené s uskutečňováním zahraničního obchodu, vymahatelnost práva, rozhodnutí o platební neschopnosti (Doing Business, 2012). Tuto ročenku tak lze pro její zaměření považovat za doplněk k výše uvedeným indexům (Kalínská et al., 2010, s. 170).

Následující přehled znázorňuje hlavní mezinárodně uznávané žebříčky konkurenceschopnosti (viz Tabulka 1) a v daném roce porovnává celkový počet zkoumaných kritérií, počet zemí zařazených do hodnocení, umístění ČR a dále země, jež v roce 2012 obsadily tři nejlepší a nejhorší pozice.

Tabulka 1: Porovnání hlavních mezinárodních žebříčků konkurenceschopnosti

	WCS 2012	GCI 2011-2012	Ease of Doing Business 2012
Počet ekonomik	59	142	183
Počet kritérií	329	>100	40
Tři země s nejlepším umístěním	Hong Kong USA Švýcarsko	Švýcarsko Singapur Švédsko	Singapur Hong Kong Nový Zéland
Tři země s nejhorším umístěním	Chorvatsko Řecko Venezuela	Burundi Haiti Čad	Kongo Středoafriická republika Čad
Umístění ČR	33	38	64

Zdroj: Kalínská et al., 2010, s. 170; IMD, 2012; The World Bank, 2012; World Economic Forum, 2011. Vlastní zpracování.

Jak již bylo v této části práce zmíněno, není prakticky možné úroveň podnikatelského prostředí dokonale a komplexně zhodnotit, jelikož velkou část jeho složek lze zkoumat pouze subjektivně, kupříkladu prostřednictvím dotazníkových šetření, a nikoliv objektivně pomocí statistických údajů. V některých případech se lze setkat i s neúplností nebo dokonce neexistencí potřebných dat. Podmínky pro podnikání v dané zemi přibližně charakterizují, mimo jiné, uvedené ukazatele a indexy konkurenceschopnosti, jež postihují rozličné ukazatele a přiřkládají různou váhu poměru mezi statistickými daty a výsledky z dotazníkových šetření. Z čehož vyplývá, že se hodnocení prostředí v jednotlivých zemích, a i v jednotlivých studiích liší. Je možno sledovat nepřímou úměru mezi celkovým počtem kritérií a počtem zkoumaných zemí. Vyšší vypovídací schopnost je přisuzována analýzám sledujícím veličiny různorodé povahy, které berou v potaz široké spektrum faktorů a determinant určujících kvalitu podnikatelského prostředí. Jeden z nejkomplexnějších obrazů o kvalitě podnikatelského prostředí vykazuje WCS (Kalínská et al., 2010, s. 170).

1.3 Podpora podnikání

V průběhu podnikání, ale i při jeho samotném zahájení, je důležité získávat co nejaktuálnější informace o vývoji podnikatelského prostředí. Na tvorbě podnikatelského prostředí se podílí široké spektrum subjektů. Především jsou to zákonodárné orgány a orgány státní správy, ministerstva, a v neposlední řadě i státem zřízené agentury a instituce. Podnikatelské prostředí rovněž utvářejí a ovlivňují subjekty soukromého sektoru, a to zejména z oblasti peněžnictví nebo podnikatelské samosprávy – komory, svazy, asociace aj. Dále jsou to také tržní subjekty, čili potenciální a reální obchodní partneři a konkurenti. Je zřejmé, že není zcela jednoduché se v tomto složitém a často nepřehledném podnikatelském prostředí orientovat. V České republice proto byly zřízeny subjekty, které podnikatelům, především malým a středním, poskytují služby a nejrůznější druhy podpory (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 98).

1.3.1 Subjekty poskytující služby podnikatelům

Nejrůznější druhy podpory nabízí začínajícím, ale i zavedeným a zkušeným podnikatelům široké spektrum institucí, ať na bázi komerční nebo zvýhodněné díky financím ze státních rozpočtů či strukturálních fondů Evropské unie (dále jen EU) (Veber et al., 2012, s. 23).

Subjekty poskytující podnikatelům v ČR služby v podobě nejrůznějších typů pomoci a podpory lze rozdělit do čtyř skupin:

- vládní organizace,
- nevládní organizace,
- finanční instituce zaměřené na podporu podnikání,
- komerční subjekty (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 98).

Vládní organizace

Podpory pro malé a střední podnikatele jsou poskytovány prostřednictvím programů, jež schvaluje vláda ČR. Jsou to programy realizované především *Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR* (dále jen MPO ČR) a *Ministerstvem pro místní rozvoj ČR* (dále jen MMR ČR), případně krajskými úřady. MPO ČR zaštiťuje řadu institucí, které poskytují poradenské služby malým a středním podnikatelům (dále jen MSP) za zvýhodněných podmínek. Hlavní aktivity MMR ČR se soustředí na iniciaci programů pro podporu příslušných regionů, např. formou přeshraniční spolupráce (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 98).

Agentura pro podporu podnikání a investic *CzechInvest* je státní příspěvková organizace zřízená MPO ČR. Především se snaží o posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky, a to prostřednictvím podpory MSP, dále rozvíjením podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním zahraničních investic, jednak z oblasti strategických služeb a výroby, tak technologických center. CzechInvest má také za úkol propagovat ČR v zahraničí. Tato agentura se pomocí svých služeb a rozvojových programů významně podílí na rozvoji domácích firem, českých i zahraničních investorů a i celkového podnikatelského prostředí. CzechInvest spravuje třináct regionálních kanceláří ve všech krajských městech ČR. Ty poskytují informace o možnostech podpory ze strukturálních

fondů EU, současně pomáhají firmám, které chtějí v daném regionu investovat. Spolupracují se samosprávou a vzdělávacími institucemi za účelem hledání příležitostí rozvoje podnikatelského prostředí daného regionu (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 99).

CzechTrade – česká agentura na podporu obchodu je příspěvkovou organizací MPO ČR. Od doby svého vzniku v roce 1997 je pověřena realizací programů proexportní politiky vlády, schválené Parlamentem ČR. Podílí se na zpracování nejrůznějších analýz a strategií v rámci rozvoje zahraničního obchodu ČR. Soustředí se především na poskytování informačních služeb, exportérům dále nabízí poradenské, konzultační a vzdělávací služby. Zajišťuje asistenční a podpůrné činnosti pro exportéry i přímo v zahraničí. Prostřednictvím všech svých činností se tak podílí se na vytváření příznivého proexportního prostředí v ekonomice (Malach et al., 2005, s. 168).

Regionální poradenská a informační centra (dále jen RPIC) poskytují podporu malým a středním firmám v ČR formou poradenských, vzdělávacích a organizačních aktivit. Síť RPIC pokrývá celé území ČR a je rozdělena dle krajů, kde v jednotlivých z nich úzce spolupracuje s orgány státní správy, samosprávy a dalšími institucemi. Významná je úzká kooperace s MPO ČR, agenturou CzechInvest či Evropskou komisí. Zpřístupňuje začínajícím podnikatelům nebo již zavedeným MSP dotační programy, bezplatné úvodní konzultace, zprostředkování bankovních úvěrů aj. Některé své služby poskytují centra zcela bezplatně, eventuelně za sníženou sazbu (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 99).

Centrum pro regionální rozvoj ČR je státní příspěvkovou organizací založenou MMR ČR. Koordinuje a realizuje programy EU v ČR jako např. projekty podporující regionální rozvoj, regionální informační systém nebo přeshraniční spolupráci (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 100).

Informační portál BusinessInfo.cz vzniknul na základě značné roztržitosti informací poskytovaných státní správou. Tento portál byl vybudován ve spolupráci MPO ČR s dalšími institucemi a jeho realizaci od roku 2001 zajišťuje agentura CzechTrade. Portál představuje propracovaný a ucelený systém prezentace informací a služeb spojených s podnikatelskou činností, který je pro všechny podnikatele, exportéry, či širší podnikatelskou veřejnost jednoduše a rychle dosažitelný. Prezentace utříděných informací sdružených na jednom místě tak významně přispívá k posilování informační

konkurenceschopnosti hospodářských subjektů a jejich vývozních schopností (BusinessInfo.cz, 2013).

Finanční instituce pro podporu podnikání

Mezi hlavní finanční instituce poskytující podporu podnikatelům patří **Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.** (dále jen ČMZRB), jež se specializuje na podporu malého a středního podnikání. Pomáhá naplňovat záměry hospodářské politiky vlády ČR v oblasti rozvoje infrastruktury a rozvoje malého a středního podnikání. Usnadňuje prostřednictvím specializovaných bankovních produktů přístup podnikatelů k finančním prostředkům. Základními produkty ČMZRB ve zmíněné oblasti podpory podnikání jsou úvěry, záruky, příspěvky a dotace s využitím prostředků ze státního rozpočtu a rovněž i ze strukturálních fondů EU.

Další významnou a hojně využívanou institucí je **Exportní garanční a pojišťovací společnost, a. s.** (dále jen EGAP). Jak známo, tato státní úvěrová pojišťovna se zaměřuje na pojišťování vývozních úvěrů, proti rizikům (teritoriálním, komerčním) spojeným s vývozem zboží a služeb. Společnost EGAP, jako součást systému státní podpory exportu, velmi těsně spolupracuje s MPO ČR a Českou exportní bankou. Široké spektrum pojistných produktů poskytuje všem českým exportérům bez rozdílu velikosti, právní formy či objemu pojištěného vývozu (Srpková, Řehoř et al., 2010, s. 101, 102).

Nevládní organizace

Nevládní podporu podnikání zajišťuje různorodé spektrum subjektů, které v rámci plnění svých funkcí poskytují podnikatelům řadu užitečných informací a služeb. K nejvýznamnějším patří Hospodářská a Agrární komora, jež jsou instituce zřízené ze zákona a měly by pomáhat podnikatelům z nejrůznějších oblastí s prosazováním jejich zájmů před státními orgány. Svým členům poskytují informační a vzdělávací servis, a také pomáhají se zprostředkováním obchodních kontaktů (Veber et al., 2012, s. 36).

Hospodářská komora ČR (dále jen HK ČR) především vytváří příležitosti pro podnikání, prosazuje a podporuje opatření, jež přispívají k rozvoji podnikání v ČR.

Agrární komora ČR (dále jen AK ČR) pomáhá svými aktivitami podnikatelům v zemědělství, lesnictví a potravinářství. Poskytuje podnikatelským subjektům obdobnou podporu jako HK ČR, ale navíc sleduje a vydává stanoviska týkající se ochrannářských tendencí na trhu se zemědělskými produkty a potravinami (Veber et al., 2012, s. 37).

Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR funguje na dobrovolné a nepolitické bázi, sdružuje malé a střední podniky, živnostníky i jejich organizace v rámci ČR. Členové Asociace se buď přímo, nebo prostřednictvím svých zástupců podílejí na tvorbě jednotlivých stanovisek a návrhů. Asociace úzce spolupracuje jak s vládou a dalšími českými institucemi, tak se zahraničními organizacemi. Cílem Asociace je vytvářet příznivější prostředí pro podnikání prostřednictvím podílení se na formování legislativy, uplatňování stanovisek a názorů k aktuálním ekonomickým a sociálním problémům. Posláním asociace je především radit svým členům při zakládání a rozvoji jejich podniků, poskytovat informace a konzultace (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 102, 103).

K dalším významným nevládním organizacím a sdružením patří např. *Unie malých a středních podniků ČR*, *Asociace inovačního podnikání ČR*, *Národní asociace pro rozvoj podnikání*, *Svaz obchodu ČR a cestovního ruchu*, *Svaz průmyslu a dopravy ČR* aj.

Soukromé organizace pro podporu podnikání

Podnikatelské inkubátory nabízejí zázemí začínajícím podnikatelům, kteří mají jistý inovační potenciál, a tím pádem splňují vstupní kritéria do daného inkubátoru. Může se jednat o jakoukoli inovaci, která na trh přináší něco nového, ať už je to inovace výrobková či nový obchodní model nebo přístup k zákazníkovi (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 105). Nejčastěji podnikatelské inkubátory poskytují za zvýhodněné ceny a po omezenou dobu kanceláře pro zajištění administrativního zázemí, reprezentativní prostory pro vedení obchodních jednání a další nezbytné služby jako připojení k internetu či telefonní síti, dále nabízejí např. školení, stravování aj. Podstatnou součástí nabídky je i možnost využívání výzkumného a laboratorního zařízení. Běžné je také poskytování konzultačních a poradenských služeb pro zahájení podnikatelské činnosti nebo založení nové firmy, pomoc při vedení účetnictví, spravování daňové a personální agendy apod. (Veber et al., 2012, s. 34) Podnikatelské inkubátory jsou v mnoha případech v kontaktu s vědeckými

pracovišti či univerzitami, a mohou tak podnikatelům umožnit i určitý transfer vědeckých poznatků (Taušl Procházková, 2012). Po určité době působení v inkubátoru (nejčastěji v rozmezí tří až pěti let) se firma musí osamostatnit, nebo může přejít do vědeckotechnického parku (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 105).

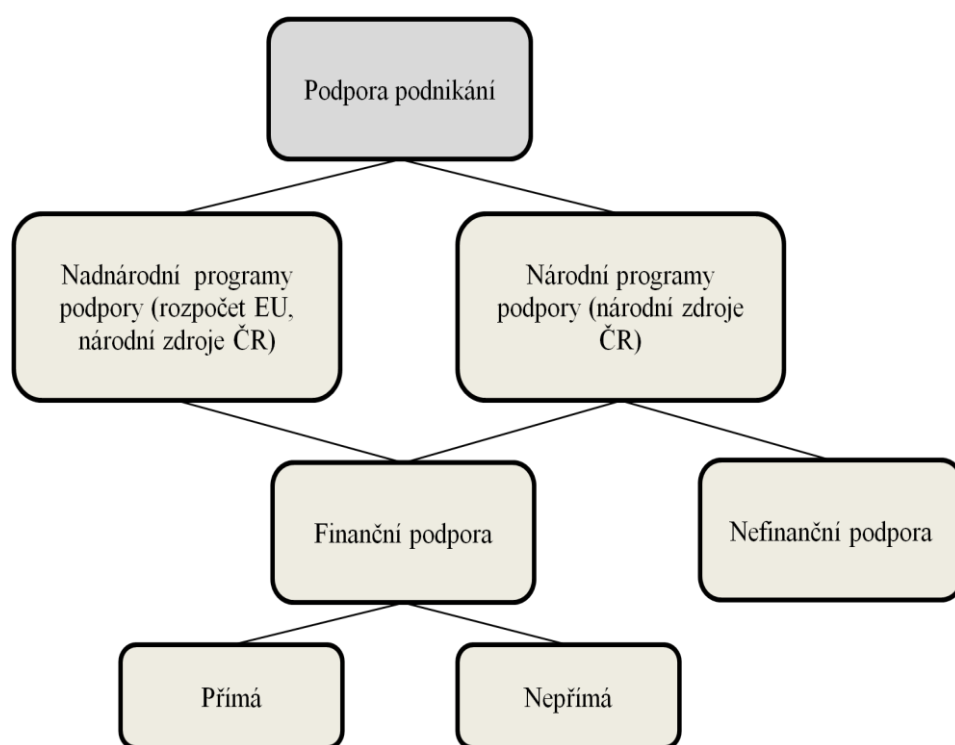
Vědeckotechnické parky jsou instituce orientované zejména do oblasti vědy, technologie a inovačního podnikání. Vytvářejí podmínky pro dynamický rozvoj činností inovačních firem, pro zabezpečování transferu technologií, a v neposlední řadě také výchovu k inovačnímu podnikání (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 105). Měly by plnit několik základních funkcí – inkubační, inovační a transfer technologií (Veber et al., 2012, s. 35). V ČR se podporou vzniku vědeckotechnických parků zabývá Společnost vědeckotechnických parků ČR, která je dobrovolným sdružením fyzických a právnických osob. Primárním cílem je vytváření předpokladů pro přípravu a provoz těchto parků, doplňkovou aktivitou je organizování různých vzdělávací a poradenských činností (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 105).

Business angel představuje individuálního investora, který využívá svůj vlastní kapitál na financování rozvoje perspektivních firem nebo nově založených společností s růstovým potenciálem za cílem zhodnocení vložených prostředků. *Angel* přináší do firmy i určité *know-how*, a to v podobě odborných znalostí, zkušeností z daného oboru, popř. poskytuje kontakty na strategické partnery, a tím tak pomáhá rozvíjet svou investici. Primárním cílem investora je finanční zhodnocení vložených investic v daném časovém horizontu. Jelikož se v tomto případě jedná o individuální investory, sdružují se *business angels* do sítí s cílem efektivnějšího využívání výměny informací a zkušeností (Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 105).

1.3.2 Druhy poskytovaných podpor

Podporu podnikání lze dle kritéria jejího charakteru rozdělit (viz Obrázek 1) na nefinanční podporu, kterou představuje soubor programů a aktivit, jež mají za úkol vytvářet příznivé podnikatelské prostředí, jako např. prosazování flexibilní legislativy, zkracování byrokratického procesu, které provází zakládání nových podnikatelských subjektů,

uplatňování daňového systému, jež motivuje k rozvíjení podnikatelských aktivit. Dále se pak rozlišují aktivity, které v rámci konkrétních programů poskytují finanční podporu podnikatelským subjektům. Finanční nástroje mají buď charakter přímé podpory, kdy podnikatel využije finanční prostředky přímo k realizaci podnikatelských záměrů (např. k nákupu zařízení a strojů), anebo podpory nepřímé. V tomto případě jsou finance využity na vytvoření určitých podmínek pro podnikání, což může být např. výstavba podnikatelského inkubátoru (Machková, Taušer et al., 2007, s. 48).

Obrázek 1: Druhy podpory podnikání

Zdroj: Machková, Taušer et al., 2007, s. 48. Vlastní zpracování.

Podnikatelské subjekty mají možnost využít jak finanční, tak i nefinanční podpůrné programy. Finanční podpora zpravidla směřuje k malým a středním podnikatelům, jež mohou využít jak národní programy na podporu podnikání financovaných ze státního rozpočtu ČR, tak programy finanční podpory přicházející z EU, které se řadí mezi nejvýznamnější.

1.3.3 Nadnárodní finanční podpora podnikání

V rámci celkové hospodářské politiky v EU zaujímá politika hospodářské a sociální soudržnosti jedno z nejvýznamnějších postavení. Této politice je určena přibližně jedna třetina rozpočtu Společenství a zaměřuje se zejména na snižování rozdílů mezi regiony EU, což znamená, že největší část podpory je směřována do nejvíce strukturálně postižených regionů. Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU je pro období let 2007–2013 realizována finančními prostředky ze tří fondů.

Fond soudržnosti (Kohezní fond) přináší finanční prostředky členským zemím EU, jejichž HDP na obyvatele nedosahuje 90 % průměrné úrovně HDP zemí EU. Pomoc z fondu se poskytuje na opáření v oblasti transevropské dopravní sítě a životního prostředí.

Evropský fond pro regionální rozvoj (dále jen ERDF) přispívá ke snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje regionů a míry zaostávání znevýhodněných regionů, a to venkovských i městských oblastí, neprosperujících průmyslových oblastí a dále míst s přírodním či geografickým znevýhodněním. Fond pomáhá financovat např. investice do infrastruktury nebo produktivní investice napomáhající k tvorbě a ochraně udržitelných pracovních míst.

Evropský sociální fond (dále jen ESF) přispívá ke zvyšování zaměstnanosti a počtu pracovních příležitostí i jejich kvality. Zajišťuje lepší přístup znevýhodněných osob k zaměstnání a snaží se o snižování rozdílů v zaměstnanosti na úrovni celostátní, regionální i místní (Srpková, Řehoř et al., 2010, s. 105, 106).

Vybrané aspekty programovacího období let 2007–2013

V období 2007–2013 probíhá v ČR realizace celkem 24 operačních programů, jež mají přispět k naplnění tří základních cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU (dále jen HSS), tzn. cíle konvergence, cíle konkurenceschopnost a zaměstnanost, cíle evropská územní spolupráce. Následující tabulka (viz Tabulka 2) uvádí přehled všech operačních programů v ČR pro období 2007–2013 (Srpková, Řehoř et al., 2010, s. 107).

Tabulka 2: Přehled operačních programů v ČR na období 2007–2013

Cíl konvergence		Cíl konkurenceschopnost a zaměstnanost	Cíl evropská územní spolupráce
Tematické operační programy	Regionální operační programy		
OP Doprava	ROP NUTS II Severozápad	OP Praha Konkurenceschopnost	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko
OP Životní prostředí	ROP NUTS II Moravskoslezsko	OP Praha Adaptabilita	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko
OP Podnikání a inovace	ROP NUTS II Jihovýchod		OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko
OP Výzkum a vývoj pro inovace	ROP NUTS II Severovýchod		OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	ROP NUTS II Střední Morava		OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	ROP NUTS II Jihozápad		OP Mezuregionální spolupráce (všechny státy EU, Norsko a Švýcarsko)
Integrovaný operační program	ROP NUTS II Střední Čechy		OP Nadnárodní spolupráce (ČR, Rakousko, Polsko, část Německa, Maďarsko, Slovinsko, Slovensko, část Itálie, a z nečlenských zemí část Ukrajiny)
OP Technická pomoc			

Zdroj: Srpová, Řehoř et al., 2010, s. 107. Vlastní zpracování.

Z jednotlivých programů na období let 2007–2013 je pro malé a střední podnikatele nejvýznamnější Operační program Podnikání a inovace (dále jen OPPI).

OPPI byl vytvořen pod hlavičkou MPO ČR a bylo tak učiněno v návaznosti na hlavní strategické dokumenty ČR. OPPI je hlavním programovým dokumentem realizace HSS v sektoru průmyslu. Je realizován na celém území ČR, ovšem s výjimkou hlavního města Prahy. Finanční prostředky pocházejí ze strukturálních fondů EU (85 %), přičemž je z velké části spolufinancován z ERDF, a dále pak ze státního rozpočtu (15 %). Přímě navazuje na Operační program Průmysl a podnikání (dále jen OPPI), který byl po vstupu ČR do EU vyhlášen pro zkrácené období let 2004–2006 (BusinessInfo.cz, 2012).

„Globálním cílem OPPI je zvýšit do konce programovacího období konkurenceschopnost české ekonomiky a přiblížit inovační výkonnost sektoru průmyslu a služeb úrovni předních průmyslových zemí Evropy.“ (BusinessInfo.cz, 2012)

Strategické cíle byly vytyčeny následovně:

- zintenzivnění aktivity MSP,

- zvýšení inovační činnosti v průmyslu,
- zintenzivnění zavádění inovací, technologií, výrobků a služeb,
- zvýšení účinnosti užití energií v průmyslu a využití obnovitelných, příp. druhotných zdrojů energie (vyjma podpory spaloven),
- posílení spolupráce sektoru průmyslu s výzkumem a vývojem,
- zefektivnění využití lidského potenciálu v průmyslu,
- zkvalitnění podnikatelské infrastruktury,
- podpora rozvoje poradenských služeb pro podnikání,
- podpora rozvoje informačních služeb pro podnikání.

Programy podpory podnikání jsou v OPPI rozděleny do šesti prioritních os, které zohledňují vývojové fáze rozvoje žadatelů a také charakter podporovaných aktivit. Stěžejní formu podpory tvoří dotace a jsou následovány úvěry a zárukami za úvěry. V následující tabulce (viz Tabulka 3) není uvedena Prioritní osa 7 Technická pomoc, jelikož její prostředky nejsou určeny podnikatelským subjektům (Machková, Taušer et al., 2007, s. 59).

Tabulka 3: Prioritní osy, programy, příjemci podpory, formy podpory podnikání OPPI

Prioritní osy	Programy	Příjemce podpory	Formy podpory
1 Vznik firem	START	drobný podnikatel	úvěr, záruka
2 Rozvoj firem	PROGRES	MSP	úvěr
	ZÁRUKA	MSP	záruka
	ROZVOJ	MSP	dotace
	ICT V PODNICÍCH	MSP	dotace
3 Efektivní energie	EKO-ENERGIE	podnikatel	úvěr, dotace
4 Inovace	INOVACE	různé formy	dotace
	POTENCIÁL	podnikatel	dotace
5 Prostředí pro podnikání a inovace	SPOLUPRÁCE	PO, CzechInvest	dotace
	ŠKOLICÍ STŘEDISKA	různé formy	dotace
	PROSPERITA	PO, CzechInvest	dotace
	NEMOVITOSTI	různé formy	dotace
6 Služby pro rozvoj podnikání	PORADENSTVÍ	MSP, CzechInvest	dotace
	MARKETING	MSP, popř. i velké podniky, CzechTrade	dotace
	ICT A STRATEGICKÉ SLUŽBY	podnikatelský subjekt	dotace

Zdroj: Machková, Taušer et al., 2007, s. 59. Vlastní zpracování.

Z další tabulky (viz Tabulka 4) je patrné, že programy prvních tří prioritních os představují přímou podporu. Poskytují tedy podporu projektům, které přímo ovlivňují výkonnost příjemců podpory. Z těchto finančních prostředků se spolufinancuje např. pořízení nebo rekonstrukce hmotného a nehmotného majetku popř. nákup technologií apod. Tato aktiva tedy příjemce podpory využije přímo ke svému podnikání (Machková, Taušer et al., 2007, s. 60).

Tabulka 4: Prioritní osy 1, 2, 3 a podporované aktivity dle programů

Program	Podporované podnikatelské aktivity
START	pořízení a rekonstrukce DHM ¹ , pořízení DNM ² , pořízení zásob
PROGRES	pořízení a rekonstrukce DHM, pořízení DNM, koupě podniku v konkurzu
ZÁRUKA	pořízení a rekonstrukce DHM, pořízení DNM, pořízení zásob
ROZVOJ	pořízení DHM, pořízení DNM, stavební náklady, publicita projektu
ICT³ V PODNICÍCH	implementace pokrokových informačních systémů, rozvoj technické infrastruktury, programové vybavení, projekty na podporu outsourcingu informačních systémů a napojení do klastrů
EKO-ENERGIE	využívání druhotných a obnovitelných zdrojů energie, projekty na úspory při výrobě, přenosu a spotřebě energie

Zdroj: Machková, Taušer et al., 2007, s. 60. Vlastní zpravování.

Dle další tabulky (viz Tabulka 5) je zřejmé, že vyjma programu MARKETING poskytují všechny tři prioritní osy nepřímou formu podpory, tzn. podporu rozvoje podnikatelského prostředí. Toto tvrzení je podepřeno i tím faktem, že se mezi případnými příjemci podpory objevují kromě podnikatelských subjektů rovněž agentury CzechInvest a CzechTrade, dále pak územní samosprávné celky a neziskové organizace (Machková, Taušer et al., 2007, s. 60).

¹ Dlouhodobý hmotný majetek.

² Dlouhodobý nehmotný majetek.

³ Informační a komunikační technologie (*Information and Communication Technologies*).

Tabulka 5: Prioritní osy 4, 5, 6 a podporované aktivity dle programů

Program	Podporované podnikatelské aktivity
INOVACE	realizace inovačního projektu či projektu na ochranu práv průmyslového vlastnictví
POTENCIÁL	založení a rozvoj center průmyslového výzkumu, vývoje a inovací, u MSP i provozní náklady centra
SPOLUPRÁCE	vytváření a rozvoj klastrů, technologických platform, pólů excelence; mapování možností nových projektů, vypracovávání studií a jiných podpůrných aktivit
ŠKOLICÍ STŘEDISKA	výstavba, rekonstrukce, pořízení, vybavení a zařízení objektů určených pro rozvoj a vzdělávání lidských zdrojů
PROSPERITA	zakládání a rozvoj center pro transfer technologií, sítí <i>Business angels</i> , vědeckých a vědecko-technologických parků a podnikatelských inkubátorů
NEMOVITOSTI	příprava, výstavba, rozvoj a regenerace podnikatelských nemovitostí, např. průmyslových zón a objektů k podnikání
PORADENSTVÍ	vytváření národního registru poradců a využívání jejich služeb, rozvoj informačních, poradenských a vzdělávacích služeb, sledování aktuálních trendů
MARKETING	účast podniků a prezentace ČR na zahraničních veletrzích a výstavách, spolupráce podniků na zahraničních trzích, rozvoj služeb CzechTrade
ICT A STRATEGICKÉ SLUŽBY	centra pro návrh a implementaci IS ⁴ /ICT, centra sdílených služeb, hi-tech opravárenská centra, centra zákaznické podpory, tvorba nových IS/ICT řešení a aplikací

Zdroj: Machková, Taušer et al., 2007, s. 60. Vlastní zpracování.

Jak již bylo naznačeno, OPPI ve své podstatě navazuje na předchozí operační program OPPI, který byl implementován ve zkráceném programovacím období 2004–2006. OPPI zahrnuje veškeré podporované oblasti jako OPPI, avšak nově obsahuje i další programy. Jedná se o oblasti a druhy podpory, které buď nebyly v rámci českého systému podpory k dispozici, nebo v obdobné podobě patřily mezi národní programy financované jen ze zdrojů ČR. V tom případě tedy jen došlo o přesun pod nadnárodní OPPI, který je financován nejen z rozpočtu ČR, ale i z rozpočtu EU. Nové formy a oblasti podpory se svým charakterem více zaměřují na podporu inovačních aktivit, spolupráci podnikatelské praxe s vědeckovýzkumnou základnou, podporu patentových aktivit aj. Velký důraz je kladen také na vytváření infrastruktury, jež je potřebná mimo jiné k rozvoji inovačního podnikání a výzkumu a vývoje. Rozšířilo se také spektrum podporovaných aktivit v oblasti

⁴ Informační systém (*Information System*).

poradenství, informačních služeb a objevuje se i podpora účasti podnikatelských subjektů na veletrzích a výstavách pořádaných v zahraničí (Machková, Taušer et al., 2007, s. 61, 62).

1.3.4 Nadnárodní regionální podpora podnikání

Pro účely regionální politiky používá EU systém regionálního členění NUTS (Nomenklatura územních statistických jednotek). Každý z členských států je dle počtu obyvatel rozdělen do tří statistických jednotek (viz Tabulka 6). Pro čerpání z fondů EU je nejvíce využívána jednotka NUTS II. Především na tuto úroveň je směřována podpora v cíli Konvergence (pomoc pro méně vyspělé regiony). Česká republika byla tradičně rozdělena na kraje, které však odpovídají úrovni NUTS III, proto byly v ČR pro účely získávání prostředků z fondů vytvořeny tzv. regiony soudržnosti, skládající se z jednoho či více krajů. V ČR vzniklo osm regionů soudržnosti: Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Jihozápad, Střední Čechy, Střední Morava a Moravskoslezsko, jež jsou vedeny jednotlivými regionálními radami, do nichž je směřována podpora v rámci zmíněného cíle Konvergence. Posledním samostatným regionem je Hlavní město Praha (Strukturální fondy, 2012).

Tabulka 6: Statistické územní jednotky NUTS

Úroveň	Název	Doporučený minimální počet obyvatel	Doporučený maximální počet obyvatel
NUTS I	Stát	3 000 000	7 000 000
NUTS II	Regionální soudržnosti	800 000	3 000 000
NUTS III	Kraje	150 000	800 000

Zdroj: Strukturální fondy, 2012. Vlastní zpracování.

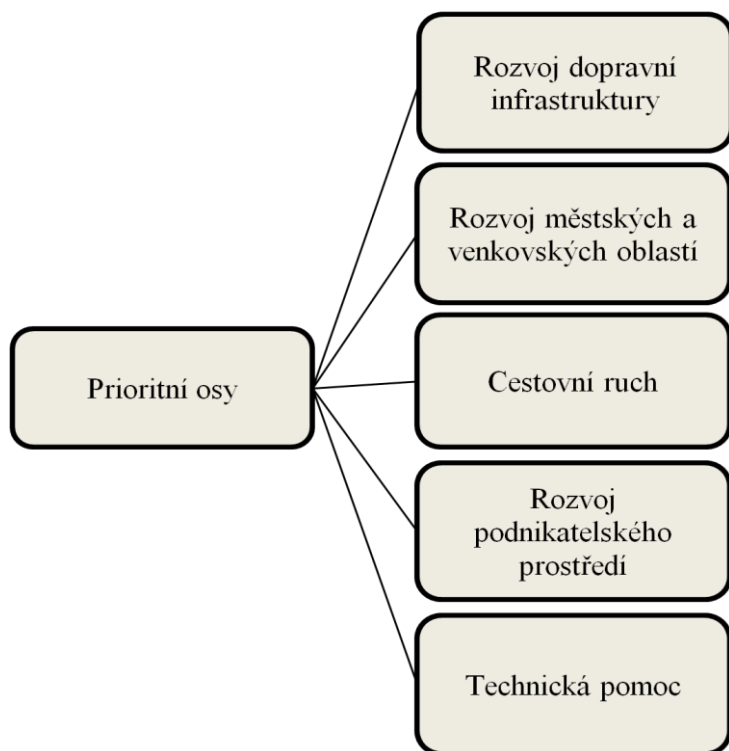
Regionální operační program Severovýchod

Regionální operační program (dále jen ROP) Severovýchod, který sestává z Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje, patří mezi sedm operačních programů pro regiony soudržnosti NUTS II, kterým byla přidělena celková částka 4,66 miliard EUR.

Výše zmíněný ROP spadá pod cíl Konvergence, který je jedním ze tří cílů HSS pro období let 2007–2013. V ČR pod tento cíl spadají všechny regiony soudržnosti vyjma Hlavního města Prahy. Celkově na cíl Konvergence připadá pro ČR 25,89 miliard EUR a je realizován prostřednictvím osmi tematických a sedmi regionálních operačních programů (viz Tabulka 2).

Obecným cílem ROP Severovýchod je zvýšení kvality fyzického prostředí regionu, což by mělo vést ke zvýšení atraktivity pro podnikání, investice a současně i život obyvatel. V důsledku toho by mělo dojít ke konvergenci regionu k průměrné úrovni socioekonomického rozvoje EU. Zaměření programu se soustředí především na zlepšení dopravní dostupnosti a větší propojení regionu, a to včetně modernizace prostředků veřejné dopravy. Dále na zvýšení kvality infrastruktury a rozvoj služeb cestovního ruchu, přípravu menších ploch a objektů určených k podnikání. Zlepšování podmínek k životu v obcích a na venkově za pomoci zkvalitnění sociální, zdravotnické a vzdělávací infrastruktury.

Zmíněný operační program obsahuje pět prioritních os, znázorněných níže (viz Obrázek 2), rozdělujících ho na logické celky, které jsou dále konkretizovány pomocí tzv. oblastí podpory, které vymezují, jaké typy projektů mohou být v rámci příslušné prioritní osy podpořeny (Strukturální fondy, 2012).

Obrázek 2: Prioritní osy ROP Severovýchod

Zdroj: Strukturální fondy, 2012. Vlastní zpracování.

O podporu mohou požádat kraje, obce, svazky obcí, stát, organizace zřizované či zakládané kraji, obcemi nebo státem, dále profesní či zájmová sdružení, poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb, nestátní neziskové organizace, podnikatelé a další (Strukturální fondy, 2012).

1.4 Bariéry podnikání

Bariéry podnikání jsou chápány jako faktory, jež Veber (2012, s. 17) rozděluje do dvou skupin, na externí a interní. **Externí bariéry** podnikání jsou představovány faktory, které utváří různorodé vnější podmínky a na podnikateli jsou nezávislé. Jsou dány právním a ekonomickým prostředím, podnikatelskou infrastrukturou a také veřejným míněním.

- **právní prostředí** – zákony a požadavky, jež musí podnikatelský subjekt dodržovat při zakládání podniku i při samotném provozování podnikatelských aktivit (obchodní vztahy, pracovněprávní vztahy, ekologické požadavky, ochrana spotřebitele atd.),
- **ekonomické prostředí** – daňové, celní, účetní a jiné požadavky, podpora podnikání aj.,
- **podnikatelská infrastruktura** – informační, komunikační, vzdělávací, poradenské, bankovní a pojišťovací služby, veřejná správa apod.,
- **veřejné mínění** – všeobecná atmosféra a názory na podnikání a podnikatele, prezentování především negativních případů apod.

Mezi **interní bariéry** patří řada faktorů pocházejících ze strany potenciálního podnikatele, a mají tři základní příčiny – člověk nechce, neumí, nemůže podnikat. Důvody mohou být nejrozumnějšího charakteru počínaje nedostatkem motivace či finančních zdrojů, strachem z rizika, jež podnikání přináší, a konče např. špatnou orientací v podnikatelském prostředí či absencí podpory potenciálních společníků, peněžních ústavů apod. (Veber et al., 2012, s. 17)

2 Analýza podnikatelského prostředí na Liberecku

Obsahem této kapitoly, a zároveň stěžejním bodem práce, je analýza současného podnikatelského prostředí na Liberecku. Nejprve bude stručně vymezena zkoumaná oblast. Následně budou, v návaznosti na teoretickou část této práce, představeny a zhodnoceny, případně vyčísleny vybrané faktory ovlivňující podmínky pro podnikání. Jak vyplývá z teoretických východisek, existuje velké množství přístupů a faktorů determinujících podmínky pro podnikání. S přihlédnutím k rozsahu práce budou tudíž vybrány pouze některé faktory, jež se jeví jako podstatné či se předpokládá nárůst jejich důležitosti v rámci budoucího pokroku a zlepšování podnikatelského prostředí. V další části budou zpracovány výsledky dotazníkového šetření, které zjišťuje míru spokojenosti podnikatelských subjektů s podmínkami, které jsou jim nastolovány a zájem o oblast podpory podnikání. Hodnocení jednotlivých faktorů bude díky tomu doplněno o názory a zkušenosti podnikatelů v této oblasti působících. Do analýzy budou začleněna statistická data a rovněž informace kvalitativního charakteru, což poskytne poměrně komplexní pohledu na danou problematiku. Získané poznatky budou ve finále zaneseny do SWOT matice, jež umožní přehledné zhodnocení, eventuálně i doplnění provedené analýzy, odhalení silných a slabých stránek podnikatelského prostředí, ale i případných hrozeb nebo naopak příležitostí důležitých pro budoucí rozvoj zkoumaného podnikatelského prostředí.

Podnikatelské prostředí bude zkoumáno pro oblast okresu Liberec. Tato územní oblast umožňuje využití veřejně dostupných statistických dat a rovněž poskytuje případné srovnání s dalšími okresy v rámci Libereckého kraje. Přestože je Liberecký kraj nejmenším krajem v celé ČR (vyjma hl. města Prahy), lze v rámci jeho jednotlivých okresů sledovat značnou diferencovanost. V případě nedostupnosti okresních údajů, budou použity hodnoty zjištěné pro celý Liberecký kraj. U některých faktorů budou získané informace srovnávány nejen s údaji ostatních okresů kraje, ale rovněž s celorepublikovými hodnotami.

2.1 Základní charakteristika oblasti

Okres Liberec je jedním z nejseverněji položených okresů v ČR, na severu hraničí s Německem a Polskem. Na západě sousedí s okresem Česká Lípa, na jihu s okresy Mladá Boleslav, Semily a východní hranici tvoří okres Jablonec nad Nisou. S rozlohou⁵ 989 km² je druhým největším okresem v Libereckém kraji. V okrese se nachází celkem 59 obcí, z toho 11 měst. Na území okresu žije 170 702 obyvatel⁵, přičemž hlavními středisky osídlení s největším počtem obyvatel jsou města Liberec, Frýdlant, Hrádek nad Nisou a Chrastava. Rozmístění obyvatel je velmi nerovnoměrné a koncentruje se především do městských sídel – ve městech okresu žije 84 % obyvatel. Hustota osídlení k 31. 12. 2011 odpovídala hodnotě 172,6 obyvatel na km².

V důsledku reformy státní správy byla k 1. 1. 2000 Česká republika rozdělena na čtrnáct krajů a okres Liberec se spolu s okresy Jablonec nad Nisou, Semily a Česká Lípa stal součástí Libereckého kraje. Další reforma státní správy z roku 2003 zrušila okresní úřady a byly ustaveny územní obvody pověřených obcí II. stupně a správní obvody obcí s rozšířenou působností III. stupně. Reforma ovšem nezrušila okresy, jakožto územní jednotky. Na území libereckého okresu byly vytvořeny dva správní obvody obce s rozšířenou působností – Frýdlant a Liberec. Do území libereckého okresu částečně zasahuje i správní obvod Turnov, ačkoliv oficiálně spadá pod okres Semily (viz Obrázek 3). Z toho vyplývá, že správní obvody obcí s rozšířenou působností územně neodpovídají hranicím okresů. Poslední územní změnou z roku 2007 bylo přearažení obcí Janovice a Jablonné v Podještědí z okresu Česká Lípa k okresu libereckému.

⁵ Stav k 31. 12. 2011

ADMINISTRATIVNÍ ROZDĚLENÍ OKRESU LIBEREC

Obrázek 3: Administrativní rozdělení okresu Liberec

Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013.

Charakteristický je pro okres Liberec značně členitý terén, kdy se nadmořská výška pohybuje od 208 m n. m. (místo, kde řeka Smědá opouští ČR) až po 1 124 m n. m., kterou dosahuje nejvyšší hora Jizerských hor Smrk nacházející se na státní hranici s Polskem. Na severu okresu se rozprostírají Lužické a Jizerské hory, střední část okresu zaujímá

liberecká kotlina oddělená od jihu Ještědským hřebenem se známým vrcholem Ještěd. Okres má zajímavou geologickou stavbu – Jizerské hory jsou tvořeny žulou, přesto se v severní části hor nachází rozsáhlá čedičová oblast (v okolí hory Bukovec). Z celkové plochy libereckého okresu připadá 47,4 % na zemědělskou půdu a něco málo přes 42 % na půdu lesní. Vody z celého území odtékají z části do Baltského moře (Smědá, Nisa) a z části do moře Severního (Jizera, Ploučnice).

V okrese jsou díky geografické poloze dobré předpoklady pro celoroční rekreaci poskytující výborné podmínky pro rozvoj turismu. Poloha mezi Jizerskými horami a Ještědským hřebenem nabízí široké spektrum turistických aktivit, počínaje vyžitím v lyžařských areálech a na běžkařských tratích a konče vhodnými podmínkami pro pěší turistiku a cykloturistiku. Na území Jizerských hor se nachází velké množství údolních přehrad, rozhleden a rozsáhlé plochy rašeliníšť. Oblast je pro turisty přitažlivá nejen pro své přírodní krásy, ale i pro svou silnou kulturní tradici, stavební a umělecké památky. Turistický zájem směřuje i do oblasti Českodubská se zachovalou lidovou architekturou a známým zámek Sychrov, dále na sever do oblasti Frýdlantska nebo do oblasti Hrádku nad Nisou s rekreačním střediskem Kristýna.

Liberecký okres patří mezi okresy s tradičně rozšířenou průmyslovou výrobou. K nejvýznamnějším odvětvím patří výroba strojů a zařízení, kovodělných výrobků, výrobků pro automobilový průmysl, textilní a plastikářský průmysl. Okres byl proslulý tradičním textilním průmyslem, který se však po roce 1990 dostal do hluboké krize. Jeho podíl na celkové výrobě, exportu a hlavně zaměstnanosti se pak v rámci okresu značně snížil. V okrese mají význačné postavení i jiná odvětví jako stavebnictví, doprava a spoje, a přirozeně i sektor služeb. Převážná většina velkých firem sídlí ve městě Liberec (Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2012).

2.2 Makropodnikatelské prostředí

V této podkapitole bude pozornost soustředěna na jednotlivé prvky vnějšího okolí podniku, které vytváří podnikatelské klima společné pro všechny podnikatelské subjekty na území České republiky. Jak bylo zmíněno v teoretickém úvodu práce, tyto podmínky pro

podnikání nelze jednoduše ovlivňovat a měnit, ovšem působení těchto faktorů na činnost ekonomických subjektů je značné. Představeny budou vybrané problematické oblasti mající zásadní vliv na podnikatelské subjekty a často představují bariéry pro rozvoj a růst podnikatelů, respektive celé ekonomiky.

2.2.1 Legislativní prostředí

České legislativní prostředí způsobuje již dlouhodobě problémy široké podnikatelské veřejnosti. Lze jej považovat za ne zcela efektivní, s nízkou vymahatelností práva a přespříliš vysokou byrokracií. Častý výskyt korupčního chování navíc posiluje nedůvěru podnikatelského sektoru i široké veřejnosti k politickému systému. Každoročně dochází k legislativním změnám, jež podnikatele významně ovlivňují, přičemž tyto mnohdy náhlé a nekoncepční změny brání podnikatelům v dlouhodobém a strategickém plánování, což je důsledkem vzrůstající nesrozumitelnosti a nepřehlednosti zákonů. Nesrozumitelnost a komplikovanost právních předpisů často nutí podnikatele vynakládat finanční prostředky na využití poradenských společností, jelikož řešení některých legislativních otázek je pro ně příliš složité. Pro podnikatelské subjekty může být rovněž náročné sledovat vývoj legislativy na evropské úrovni, a to z důvodů kupříkladu časových, finančních, ale i jazykových. Častým problémem je situace, kdy se podnikatelé nedokážou na některá nová opatření ani včas připravit (IPodnikatel.cz, 2011).

Situaci českého legislativního prostředí a jeho vliv na podnikatelskou praxi ilustruje anketa *Zákon roku*, do níž se pravidelně a aktivně zapojuje více jak 200 českých firem. I v letošním čtvrtém ročníku *Zákon roku 2012* vybírají čeští podnikatelé nejlepší a nejhorší legislativní počín uplynulého roku. Nominovány byly právní předpisy, jež měly významný dopad na podnikatelské prostředí. Hlavním cílem ankety je podpoření diskuze o kvalitě právních předpisů mezi českými podnikateli, odbornou veřejností a politiky. Průběh ankety se snaží o upevnění společného náhledu podnikatelů na to, co je pro ně v rámci právního prostředí podstatné a především poukazuje na to, za co by se měli podnikatelé zasadit v rámci svých aktivit mj. směrem ke státní správě. Třináctičlenná nominační rada tvořená právními odborníky stanovila pět nominací ve dvou kategoriích – *Zákon roku* a *Paskvil roku*. V potaz byl brán především očekávaný praktický dopad a zkušenosti podnikatelů

s aplikací konkrétních právních norem. Do nominací se mohou dostat právní předpisy ČR či EU (zákony, ústavní zákony, vyhlášky ministerstev, nařízení vlády či směrnice a nařízení EU), dále pak i nové mezinárodní smlouvy mající dopad na podnikatelské prostředí ČR.

Z názorů některých členů nominační rady vyplynulo, že řada nových norem mívá sice dobrou myšlenku a představuje jistý posun ke zjednodušení legislativního rámce podnikatelského prostředí, ale samotné provedení formou přijatého předpisu již mnohdy není vyhovující. Tradiční slabiny českého legislativního procesu jsou představovány především odkládáním řešení nejrůznějších problémů, schvalování zákonů na poslední chvíli, oddalování účinnosti právních norem, celková nekonceptnost, a v neposlední řadě také nepatřičné zacílení či nevhodné načasování právních norem. Zákonodárci by se měli soustředit zejména na odstraňování zbytečné byrokratické zátěže, na kvalitu provedených úprav a zároveň na jejich přijímání s dostatečným časovým předstihem. V ideálním případě by na poli české legislativy mělo docházet ke koncepčním změnám, které mají dlouhodobý význam pro zkvalitnění právních jistot, přehlednosti a především lepší srozumitelnosti právního prostředí jako celku (Deloitte, 2013).

Z výše uvedeného se dá usoudit, že tuzemské podnikatelské prostředí potřebuje kvalitní a přehledný legislativní rámec, jež nebude zahlcen nadbytečným množstvím norem a bude poskytovat kýžené právní jistoty.

2.2.2 Administrativní zátěž

Nadměrná administrativní zátěž podnikatelů (dále jen AZP) reprezentuje další problematickou oblast českého podnikatelského prostředí, jež je jednou z překážek lepšího fungování ekonomiky. Podnikatelské subjekty jsou nuceny alokovat své zdroje na aktivity administrativní povahy, namísto jejich využití v podobě investic do dalšího rozvoje podnikání, výroby či jiných podnikatelských činností (Vláda ČR, 2005).

Administrativní zátěží se rozumí náklady, které musí podnikatelé vynakládat na splnění informačních či ohlašovacích povinností, získávání povolení, vyplňování formulářů, zpracování povinné dokumentace k předkládaným žádostem apod. Nejvíce jsou, z hlediska

časových a lidských zdrojů v poměru ke své velikosti, v ČR administrativními postupy a povinnostmi zatěžovány malé a střední podniky. Administrativní zátěž se přenáší na podnikatele a další subjekty jak z přijaté legislativy na evropské úrovni a z její následné transpozice do vnitrostátního právního řádu, tak z předpisů národních. V širším pojetí však administrativní zatížení neznamená jen vyplňování přemíry formulářů apod., jedná se i o permanentní stres, jež podnikatelé pocítují díky různým kontrolám, neustálým změnám zákonů, obtížné komunikaci a spolupráci s úřady apod. (HK ČR, 2008)

Na národní úrovni se v ČR snižováním AZP zabývá Ministerstvo vnitra ČR a od roku 2008 je realizátorem a koordinátorem celé agendy MPO ČR. Hodnocení administrativní zátěže a procesy s tím spojené byly v ČR zahájeny v dubnu roku 2005. Na základě usnesení vlády byl přijat *Akční plán snižování administrativní zátěže podnikatelů* a současně byla schválena *Metodika určování velikosti a původu administrativní zátěže podnikatelů*. V návaznosti na to byl pomocí tzv. *Standardního nákladového modelu* proveden výpočet celkové výše AZP, jež plynula z existujících právních předpisů. Standardní nákladový model (*Standard Cost Model*) je založen na měření vynaložených nákladů souvisejících s vykonáním činností spojených s plněním povinností stanovené daným právním předpisem. Je hojně využíván v mnoha zemích EU a poskytuje tak možné srovnání jednotlivých zemí. Měření je zacíleno především na identifikaci předpisů způsobujících podnikům náklady kupříkladu z důvodu příliš vysoké periodicity hlášených povinností nebo např. faktem, že podobný typ hlášení podávají podnikatelé několika různým institucím či státním orgánům. Z prvních výsledků měření ve zmíněném roce 2005 vyplynulo, že 24 % AZP pocházelo z informačních povinností stanovených předpisy EU, zbývajících 76 % příslušelo předpisům práva vnitrostátního, přičemž nejvyšší administrativní náročnost náležela oblasti daní (HK ČR, 2013).

Realizace snižování AZP na vládní úrovni probíhá na základě *Plánu snižování AZP* (Usnesení vlády č. 446 ze dne 21. dubna 2008) a projektu *Přeměření AZP* (Usnesení vlády č. 861 ze dne 1. prosince 2010). První etapa projektu *Přeměření AZP* byla zahájena na počátku roku 2011 a ukončena bude v polovině roku 2013 předložením závěrečné zprávy Vládě ČR. Cílem tohoto projektu je zejména identifikace informačních povinností ve dvanácti oblastech (vstup do podnikání, obchodní právo, podmínky zaměstnávání, vydávání povolení, registrace majetku, placení daní, ekologické požadavky, ochrana

spotřebitele, vnitřní trh, požadavky na výrobce, veřejné zakázky, statistika), u nichž lze předpokládat nejzřetelnější výsledky a současně dosažení největších úspor pro podnikatele. Identifikace informačních povinností z roku 2011 se podle zaměření dotkla dvanácti orgánů státní správy a ČSÚ. Celkem bylo identifikováno 684,5 informační povinností z oblasti národní legislativy a 584,5 informačních povinností evropské legislativy, přičemž jejich zátěž byla analyzována v průběhu roku 2012 (MPO ČR, 2012).

Dle poslední *Zprávy o plnění Plánu snižování AZP do 31. 12. 2011* vyplynulo, že do té doby zrealizované změny přinesly úsporu podnikatelů ve výši 12,079 mld. Kč, což představuje 16,38 % z celkové zátěže naměřené v roce 2005, dále bylo zrušeno 118 informačních povinností a 175 jich bylo redukováno (MPO ČR, 2012).

2.2.3 Daňový systém

Jedním ze zásadních faktorů působících na podnikatele je daňová politika státu. Lze konstatovat, že daňový systém v ČR je slabou stránkou podnikatelského prostředí, která má ve svém konečném důsledku velmi negativní vliv na rozvoj podnikání. Složitý a neefektivní daňový systém a vysoká daňová zátěž (především odvody na sociální a zdravotní pojištění) představují značný problém především pro malé a začínající podnikatele. Nevhodná daňová politika ovlivňuje jednak stávající ekonomické subjekty, rovněž snižuje motivaci potenciálních podnikatelů, a v neposlední řadě představuje oblast, kterou sledují zahraniční investoři. Netřeba zdůrazňovat, že celková složitost daňového systému je zároveň značnou administrativní zátěží pro podnikatele, pohlcující jejich čas i finance.

Fakt, že daňový systém v ČR je neefektivní dokládá i nejnovější studie *Paying Taxes 2013* („*Jak se platí daně*“). Tato studie Světové banky, IFC (*International Finance Corporation*) a PricewaterhouseCoopers⁶ (dále jen PwC) se zabývá daňovými soustavami ve 185 zemích celého světa již od roku 2004. Měří a zkoumá všechny mandatorní daně a poplatky, které musí středně velké firmy v daném roce zaplatit. Tyto poplatky a daně v sobě zahrnují daň ze zisku, z dividend, z kapitálového majetku, z finančních transakcí,

⁶ Významná mezinárodní síť poradenských společností.

z převodu nemovitosti, dále korporátní daně, majetkové daně, sociální příspěvky, daně, jež platí zaměstnavatel za své zaměstnance, daně spojené se sběrem odpadu, silniční daň a další menší daně a poplatky.

Česká republika se v celkovém pořadí všech 185 hodnocených ekonomik umístila na 120. příčce. Alarmující zjištění ovšem přináší spíše výsledek studie provedený na regionální úrovni, mezi členskými zeměmi EU a EFTA (Evropské sdružení volného obchodu). ČR se na žebříčku časové náročnosti týkající se celého procesu placení daní umístila na předposledním místě, hůře dopadlo už jen Bulharsko. Přičemž je třeba podotknout, že počet hodin připadající těmto zemím na posledních dvou příčkách (Bulharsko – 454 hodin, ČR – 413 hodin) dosahuje významně vyšších hodnot, než je tomu u zbytku ekonomik. Polsko, které se umístilo o jednu příčku před ČR, dosáhlo hodnoty 286 hodin. Pozitivní informací je, že i přes špatné umístění se časová náročnost splnění všech daňových povinností středně velké firmy v ČR snížila oproti loňskému roku téměř o čtvrtinu – na uvedených 413 hodin (PwC, 2012).

Globální výsledky studie dokládají, že středně velké firmě zabere zpracování veškerých agend a příprava podkladů spojená s výběrem daní v průměru 267 hodin a prostřednictvím nejružnějších daní a poplatků v průměru zaplatí 44,7 % svého zisku. Hodný pozornosti je také fakt, že pro růst celé řady firem po celém světě je důležitější snižování administrativní zátěže spojené s placením daní, než pouhé snižování daňové sazby. Nejčastější reformou, kterou země v rámci celého světa přinesly je zavedení on-line systému výběru a správy daní či jeho vylepšení. Studie podporuje i fakt, že u zemí, jimž se podařilo snížit administrativní zátěž daňových poplatníků, je zpravidla možné sledovat větší tendence k ekonomickému růstu (PwC, 2012).

Problémem zůstává, jakým způsobem se bude daňový systém v ČR dále vyvíjet. Stát se neustále snaží zvyšovat příjmy z výběru daní, ale bylo by vhodné přijít s takovým modelem, který by zároveň stimuloval ekonomický růst. V tomto ohledu je celosvětovým trendem zmiňovaná celková elektronizace správy a placení daní. Státu i plátcům daní se snižují náklady spojené s administrací a přináší i větší efektivnost díky snazší a přehlednější daňové kontrole (PwC, 2012).

Současný stav českého daňového systému rozhodně není uspokojivý. Sazby daně jsou vysoké a celá soustava je netransparentní, neefektivní, obsahující nadměru výjimek vedoucích k daňovým únikům či korupci. Komplikace způsobují hlavně neustálé změny, kdy každá nová vláda přichází s reformami, které učiní systém ještě více nepřehledným, ale očekávané efekty ve finále nepřinášejí.

2.2.4 Makroekonomické ukazatele

Působení ekonomických vlivů bezesporu významně ovlivňuje podnikatelské prostředí a tudíž i rozhodování a fungování všech podnikatelských subjektů na daném území. Zmapování úrovně či vývoje ekonomické situace umožňují makroekonomické ukazatele, jež lze chápat jako statistické údaje vyjadřující stav hospodářství. V následujícím textu budou uvedeny pouze vybrané ukazatele přibližující ekonomickou situaci na Liberecku. Pro některé ukazatele nejsou dostupné údaje konkrétně pro území okresů, v takovém případě budou použity statistiky pro celý Liberecký kraj.

Jedním z klíčových ukazatelů rozvoje ekonomiky je hrubý domácí produkt (dále jen HDP). Pro specifikování vývoje tohoto ukazatele je v tabulce níže uveden vývoj HDP na 1 obyvatele v Libereckém kraji a ČR v průběhu pěti let (viz Tabulka 7). Celkový trend vývoje krajského HDP je ve shodě s vývojem národním. Pokles hodnot HDP na 1 obyvatele byl v obou případech zaznamenán v roce 2009, což mohlo být důsledkem celosvětové hospodářské krize, ovšem v následujících letech lze sledovat opětovný růst hodnot, přičemž ty krajské se pohybují na nižší úrovni.

Tabulka 7: Vývoj HDP na 1 obyvatele v Kč

	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	354 808	368 986	358 288	361 268	365 961
Liberecký kraj	274 191	276 922	267 708	273 719	279 039

Zdroj: ČSÚ, 2013; Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013. Vlastní zpracování.

Dle údajů Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) z roku 2011 tvořilo HDP na 1 obyvatele v Libereckém kraji 76,2 % celorepublikového HDP na 1 obyvatele. V témže roce činil podíl Libereckého kraje na tvorbě HDP v ČR 3,2 % (Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2012).

Co se týče trhu práce, nejvyšší podíl nezaměstnaných byl, dle údajů z 28. 2. 2013, v rámci Libereckého kraje vykázán v okrese Česká Lípa. V okrese Liberec dosáhla hodnota podílu nezaměstnaných druhé nejnížší příčky a z celkových 1 157 volných míst připadlo na jedno volné pracovní místo 8,39 uchazečů, což se jeví ve srovnání se zbytkem kraje jako nejprůzračnější situace (viz Tabulka 8).

Tabulka 8: Nezaměstnanost v okresech Libereckého kraje k 28. 2. 2012

	Neumístění uchazeči o zaměstnání	Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo
Česká Lípa	7 115	9,52	400	17,79
Jablonec n. N.	4 781	7,28	454	10,53
Liberec	9 710	8,18	1 157	8,39
Semily	4 422	8,68	210	21,06

Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013. Vlastní zpracování.

Podíl nezaměstnaných vykázal nárůst ve všech okresech Libereckého kraje. Ve srovnání všech 77 okresů v ČR se okres Liberec umístil na 40. příčce, nejlépe si stojí Jablonec nad Nisou na 22. místě, zbývající dva okresy Semily a Česká Lípa obsadily 46. a 57. pozici (Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013).

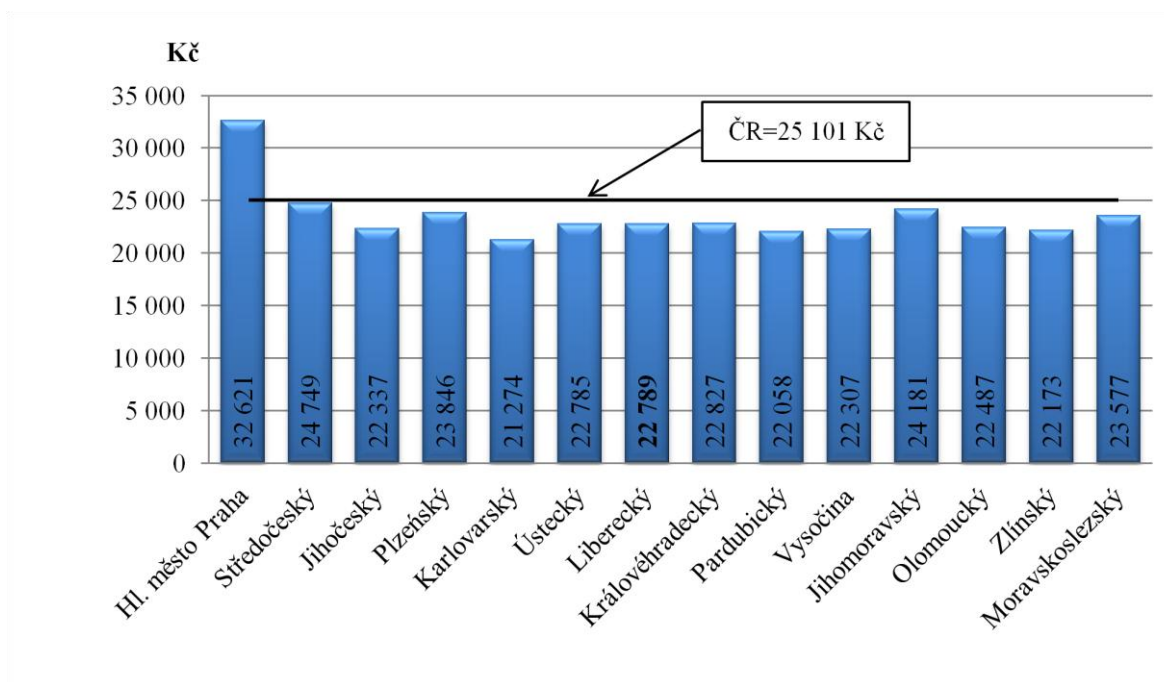
Tabulka 9: Míra registrované nezaměstnanosti v letech 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
ČR	5,96	9,24	9,57	8,62	9,36
okres Liberec	6,68	10,21	10,12	9,04	9,85

Zdroj: ČSÚ, 2013. Vlastní zpracování.

Celkový trend vývoje registrované míry nezaměstnanosti je v libereckém okrese nad celostátním průměrem, avšak tence růstu v posledních dvou letech je v obou případech stejná (viz Tabulka 9).

Výše průměrné mzdy je v Libereckém kraji dlouhodobě pod průměrem ČR, který je však zkreslen výrazně vyšší průměrnou mzdou v hl. městě Praze (viz Obrázek 4).

Obrázek 4: Průměrná hrubá měsíční mzda podle krajů v 1. – 4. čtvrtletí 2012

Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013. Vlastní zpracování.

Dle údajů za rok 2012 činila průměrná hrubá měsíční mzda (přepočtena na plně zaměstnané) v Libereckém kraji 22 789 Kč, což představuje 6. příčku v celkovém pořadí krajů v ČR, vyjma hl. města Prahy (Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013).

2.3 Mezzopodnikatelské prostředí

Zkoumání podnikatelského prostředí na úrovni *mezzo* umožňuje bližší pohled na charakteristiku a specifika podmínek pro podnikání na daném území či regionu. Působení těchto faktorů na podnik je možno vnímat jako více přímé, ovšem ekonomické subjekty jsou schopny tyto podmínky a faktory do jisté míry ovlivňovat. Vybrané faktory patřící do mezzopodnikatelského prostředí budou pro přehlednost utříděny do několika hlavních bloků – ekonomické prostředí, podnikatelská infrastruktura, dopravní infrastruktura, vzdělávání a kvalita pracovní síly.

2.3.1 Ekonomické prostředí

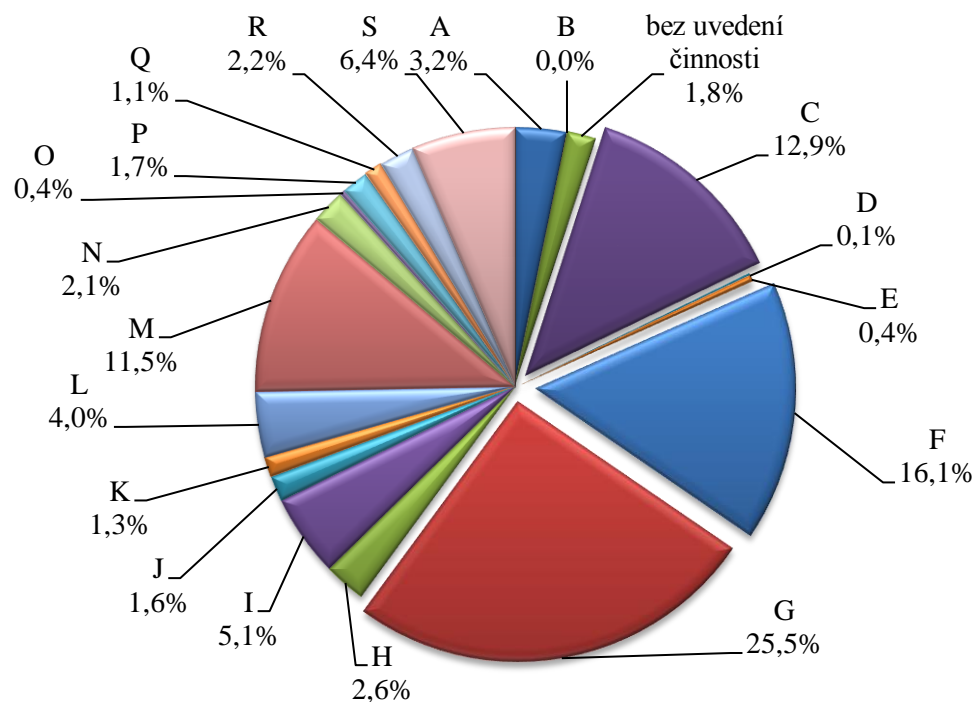
Ekonomické subjekty

V libereckém okrese bylo k 31. 12. 2012 registrováno v Registru ekonomických subjektů (dále jen RES) celkem 52 239 ekonomických subjektů. Ve srovnání s údaji z 31. 12. 2011 se počet registrovaných jednotek navýšil pouze nepatrně, tj. o necelých 1,3 % (absolutně o 666 jednotek). V rámci celého Libereckého kraje sídlilo nejvíce ekonomických subjektů právě v okrese Liberec – 43,6 % všech zapsaných subjektů. V dlouhodobém horizontu tvoří z hlediska právní formy nejpočetnější skupinu fyzické osoby (77,0 % všech subjektů), kde jednoznačně převažují živnostníci (95,4 % ze všech fyzických osob). K poslednímu dni roku 2012 bylo v RES zapsáno 11 995 právnických osob, přičemž se ze 48,0 % jednalo o obchodní společnosti. K meziročnímu navýšení registrovaných subjektů došlo jak u osob fyzických, tak právnických s tím, že meziroční nárůst počtu právnických osob činil 2,5 % a fyzických osob pouze 0,9 %.

Ze struktury podnikatelských subjektů v okrese Liberec zapsaných v RES podle počtu zaměstnanců vyplývá, že nejpočetnější skupinu tvoří subjekty s neuvedeným údajem (34 506 subjektů, tj. 33,9 % z celkových 52 239). Žádné zaměstnance nezaměstnávalo 13 559 subjektů. Do kategorie RES s 1–19 zaměstnanci patřilo 3 700 subjektů, do kategorie 20–49 zaměstnanců náleželo 278 subjektů a do kategorie s 50–99 zaměstnanci spadalo subjektů 105. Sto a více zaměstnanců zaměstnávalo 91 podnikatelských subjektů, z čehož nad 1 000 zaměstnanců vykazalo 6 firem.

Jak ilustruje následující obrázek (viz Obrázek 5), z hlediska převažující odvětvové struktury podnikatelských subjektů (dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE⁷) byla v okrese nejvíce zastoupena oblast velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (13 345 subjektů, tj. 25,5 % z celkových 52 239), druhým nejhojněji registrovaným odvětvím bylo stavebnictví (16,1 %) a třetím průmysl, přesněji průmysl zpracovatelský (12,9 %). Přední umístění jmenovaných odvětví v rámci okresu koresponduje i se stavem v celém kraji (Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013).

⁷ Statistická klasifikace ekonomických činností, kterou používají všechny členské státy EU. V ČR vstoupila v platnost 1. ledna 2008, kdy nahradila, do té doby v ČR používanou, Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ).

- A zemědělství, lesnictví, rybářství
- B těžba a dobývání
- C zpracovatelský průmysl
- D výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu
- E zásobování vodou; činnosti související s odp. vodami, odpady a sanacemi
- F stavebnictví
- G velkoobchod a maloobchod
- H doprava a skladování
- I ubytování, stravování a pohostinství
- J informační a komunikační činnosti
- K peněžnictví a pojišťovnictví
- L činnosti v oblasti nemovitostí
- M profesní, vědecké a technické činnosti
- N administrativní a podpůrné činnosti
- O veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
- P vzdělávání
- Q zdravotní a sociální péče
- R kulturní, zábavní a rekreační činnosti
- S ostatní činnosti

Obrázek 5: Ekonomické subjekty v okrese Liberec dle převažující činnosti CZ-NACE k 31. 12. 2012

Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013. Vlastní zpracování.

Přímé zahraniční investice

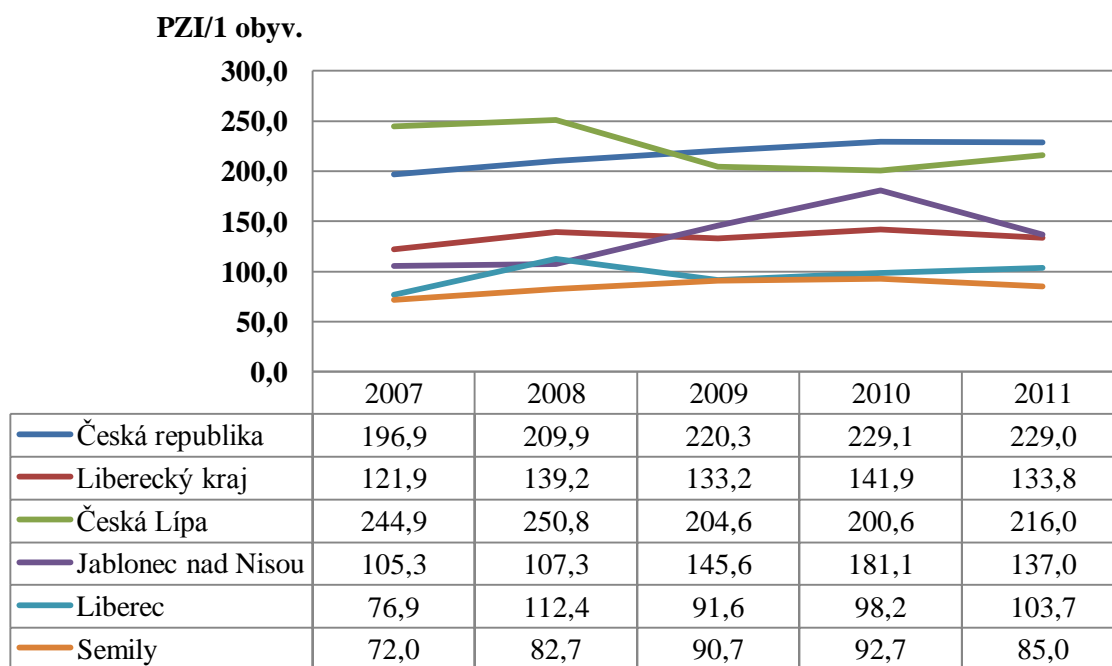
Přímé zahraniční investice (dále jen PZI) jsou bezesporu nedílnou součástí tržní ekonomiky. Investice ze zahraničí stimulují rozvoj ekonomiky, pomáhají vytvářet nová

pracovní místa, přinášejí kapitál, technologie, nové znalosti a manažerské *know-how* aj. Problematika týkající se PZI, konkrétně podpory PZI a investičních pobídek je hojně diskutovaným tématem. Lze na něj nahlížet různými způsoby a v průběhu času se provádějí průzkumy a analýzy potvrzující či vyvracející daná stanoviska. Na jedné straně zastánci investičních pobídek vidí jejich smysl v motivování investorů realizovat investiční projekty, a na straně druhé odpůrci je spatřují zejména jako neefektivní a pro stát drahý systém narušující hospodářskou soutěž protěžující velké firmy před malými podniky atd. Je třeba také říci, že zastánce PZI nemusí zároveň souhlasit s existencí samotných investičních pobídek (Institut rozvoje podnikání, 2011).

Problematika PZI nebude v této práci dále rozebírána. Bylo však namístě zmínit se o její existenci vzhledem k jejímu vlivu na podnikatelské prostředí, jež je pozorovatelný nejen na celostátní, ale i na regionální úrovni.

Zahraniční investice jsou tedy jedním ze způsobů dosahování cílů hospodářské politiky, avšak jejich získávání pomocí investičních pobídek nemusí být tou nejlepší cestou. Jak potvrzují mnohé studie, jedná se o cestu pro stát poměrně nákladnou, jež může narušovat domácí ekonomické prostředí. Primárními impulsy pro příchod zahraničních investorů by měly být především faktory jako geografická poloha, politická a makroekonomická stabilita, kvalitní infrastruktura, nízké daně, vzdělaná pracovní síla apod. (Loužek, 2008) Příliv investic do jednotlivých regionů tak může vypovědět mnohé o úrovni, pro investory signifikantních, faktorů v dané oblasti a celkově příznivém podnikatelském prostředí.

Na následujícím obrázku (viz Obrázek 6) lze vidět výši lokalizovaných PZI v ČR přepočítaných na jednoho obyvatele v průběhu let 2007 až 2011. Obrázek znázorňuje srovnání údajů jednak pro ČR a Liberecký kraj, tak pro jeho jednotlivé okresy. Jak lze vidět, hodnoty pro liberecký okres se dlouhodobě pohybují pod hodnotami ČR. Hospodářská krize se neprojevila ve všech regionech stejně, v některých byl zaznamenán růst a v některých naopak pokles zahraničních investic. V rámci kraje jednoznačně připadá největší objem investic okresu Česká Lípa a Liberec v meziokresním srovnání zaujímá třetí místo. Dle nejnovějších údajů o stavu PZI v ČR za rok 2011 (přepočteno na jednoho obyvatele) směřoval největší objem investic logicky do hlavního města Prahy. Ve srovnání s ostatními kraji v republice zaujímá Liberecký kraj 5. místo a oproti předchozímu roku si tak o dvě pozice pohoršil.

Obrázek 6: Výše PZI v ČR a okresech Libereckého kraje na 1 obyvatele

Zdroj: ČNB, 2013; ČSÚ, 2013. Vlastní zpracování.

Agentura CzechInvest zprostředkovala v uplynulém roce 2012 na území ČR rekordní počet 350 nových investic, jež přinesou do ČR přes 26 miliard korun a současně vytvoří více než 12 tisíc pracovních pozic.

V poslední době je znatelný odklon od velkých investic k menším investicím s vyšší přidanou hodnotou, přičemž nárůst počtu investičních projektů během roku 2012 je také z části způsoben novelou zákona o investičních pobídkách⁸. Zároveň lze v současnosti pozorovat trend reinvestic, což dokládá i fakt, že nejvíce projektů pochází z ČR, resp. od investorů, kteří už určitou dobu na území republiky působí. Z toho vyplývá, že pokud se investora podaří do ČR přivést, daří se ho zde pak ve většině případů i udržet. Největší objem investic směřoval tradičně do automobilového průmyslu, který dal zároveň vzniknout i největšímu počtu pracovních míst.

Z tiskové zprávy agentury CzechInvest z 25. března 2013 rekapitulující stav realizovaných investičních projektů v průběhu roku 2012 vyplývá, že nejvíce investičních projektů zprostředkovala agentura do Jihomoravského kraje (79 z celkových 350), a dále pak do

⁸ Novela zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, jež nabyla účinnosti 12. července 2012.

tradičně investorsky oblíbeného Středočeského a Moravskoslezského kraje. Liberecký kraj se s 10,5 projekty umístil na pomyslné třetí nejhorší pozici ze všech krajů v republice včetně hl. města Prahy. O výběru lokality rozhoduje mnoho faktorů, nejčastěji je to logisticky vhodná poloha, připravenost infrastruktury, dostupnost kvalifikované pracovní síly a nižší pracovní náklady, či blízkost významných automobilových výrobců. Největší objem investic směřoval na Vysočinu (více jak 4 miliardy z celkových 26 miliard korun), do Libereckého kraje byly investovány necelé 2 miliardy korun. Díky novým investicím v kraji vznikne 530 nových pracovních míst. Nejvíce nových pozic přibude ve Středočeském kraji, a to konkrétně 2 302. Mezi TOP 10 investorů dle výše investice v roce 2012 se zařadila i firma Drylock Technologies, s. r. o., jejíž investice ve výši 501,50 milionů korun směřovala do Hrádku nad Nisou a vytvořila tak 135 nových pracovních míst (CzechInvest, 2013).

2.3.2 Podnikatelská infrastruktura

Průmyslové zóny

Všeobecně je tento pojem vysvětlován jako „*ucelený soubor kompaktních univerzálních objektů vhodných pro lehkou, hygienicky nezávadnou výrobu s účelně vyřešenou dopravou a velkým podílem zeleně mezi jednotlivými objekty.*“ (Prumyslove-zony.cz, 2013) Provoz v zónách je zcela situován uvnitř objektů, zpravidla bez oplocených dvorů a s možností volného pohybu návštěvníků. Jedná se o ucelený komplex průmyslu a služeb s množstvím integrovaných funkcí odborného charakteru. Průmyslové zóny využívají vzájemné podpory firem při výměně informací, poradenství či využívání mezinárodních kontaktů. Tato synergie by měla vést k zlepšování výsledků u každé jednotlivé firmy. Areály jsou velký přínosem jak při vytváření nových pracovních míst, a to především v oblastech s vysokou nezaměstnaností, tak i díky schopnosti přilákat nové investory (Prumyslove-zony.cz, 2013).

V okrese Liberec se nachází několik významných průmyslových zón. Nejvýznamnější a zároveň největší z nich je průmyslová zóna Liberec Jih – Doubí. Rozkládá se na ploše 125 ha a v současné době je již plně využita. Nachází se na jižní straně silně urbanizované

oblasti města Liberce, přímo u významného silničního tahu Praha – Německo (R35). Funkční náplní je výroba obráběcích a stavebních strojů, autodoplňků, izolačních materiálů, kuchyňského vybavení, dále pak datové a telekomunikační služby, spedice, logistika. Další významnou oblastí tohoto typu je obchodně-průmyslová zóna Liberec Sever – Růžodol o ploše 67 ha, přičemž dle údajů z 30. 6. 2011 je cca 15 % plochy volné, připravené k užívání. Zóna se nachází na severu urbanizované části Liberce a je využívána zejména pro obchod a služby, sklady a skladovací plochy, provozovny drobné řemeslné výroby a služeb. Tři menší průmyslové zóny se nachází u Hrádku nad Nisou, největší z nich je zóna – Za obchvatem (Oldřichovská) – o výměře 40 ha, ovšem využitelných je pouze 30 ha, z čehož je k 30. 6. 2011 50 % volných. Území je situováno za vnějším obchvatem města poblíž Oldřichova na Hranicích. Prostor je doposud využíván k lehčí průmyslové výrobě. Ve Frýdlantu se nachází průmyslová zóna o volné ploše 90 ha, ovšem představuje oblast, ve které musí dojít k podpoře, a to vzhledem k hospodářským problémům frýdlantského výběžku – periferní poloha, vysoká nezaměstnanost, nízká úroveň vzdělanosti apod. (Regionální Informační Servis, 2012)

Brownfields

Brownfields patří mezi podnikatelské nemovitosti, jejichž regenerace a následné využívání je bezpochyby přínosem nejen pro zvyšování kvality podnikatelského prostředí. Mají své místo i v rámci naplňování cílů a principů udržitelného rozvoje a mohou být i jedním z faktorů, jež do daného regionu může přivést investory, poskytnout prostor pro podnikání či rozšíření podnikatelské činnosti. Je zřejmé, že pro jednotlivé regiony je žádoucí se regeneraci nemovitostí typu *brownfield* systematicky věnovat. Cílem regenerace je tedy především zvýšit úroveň jednotlivých lokalit natolik, aby mohly konkurovat výstavbě na zelené louce. Možná je, a v některých případech i více žádoucí, transformace *brownfieldů* pro jiné než průmyslové využití. Na realizaci projektů spojené s těmito nemovitostmi je možno získat podporu ať už v rámci programů národních, tak z programů EU.

Brownfield bývá nejčastěji charakterizován jako pozemek, objekt či areál nacházející se na v minulosti nebo i v současnosti zastavěném území. Zpravidla již není dostatečně využíván, je v zanedbaném stavu, často i kontaminován a bez procesu určité regenerace

jej nelze efektivně využívat. Nejčastěji *brownfield* vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, vojenské, residenční či jiné aktivity (Národní databáze brownfieldů, 2013).

Ucelený přehled všech nemovitostí tohoto typu na území ČR poskytuje *Národní databáze brownfieldů* fungující pod správou agentury CzechInvest. Jedná se o databázi poskytující investorům, kteří hledají vhodné místo pro podnikání na území republiky, komplexní přehled těchto míst v rámci všech krajů v ČR, vyjma hl. města Prahy. Zároveň jsou informace využívány jako podklady pro přípravu jiných projektů na jejich obnovu a nové využití (Národní databáze brownfieldů, 2013).

Na území libereckého okresu je v současné době v této databázi registrováno celkem devatenáct nemovitostí typu *brownfield*. Ve většině případů se jedná o areály (plochy s budovami), jež byly v minulosti využívány pro průmyslová odvětví, ve dvou případech se jednalo o využití zemědělské. Registrováno je i několik samostatných objektů (budov), dříve sloužících pro účely občanské vybavenosti (obchody, kulturní domy, služby apod.). Nezastavěný pozemek je k dispozici jeden. V rámci kraje se nejvíce *brownfields* nachází na Českolipsku, tj. 24 z celkových 75 objektů (Národní databáze brownfieldů, 2013).

Klastry

Klaster je souborem regionálně propojených společností, příp. podnikatelů, a přidružených organizací a institucí (zejména institucí terciárního vzdělávání – vysokých škol, vyšších odborných škol), jejichž vzájemné vazby mají potenciál k upevňování a zvyšování jejich konkurenceschopnosti. Podniky si na jedné straně konkurují, ale na druhé jsou nuceny řešit celou řadu obdobných problémů jako spolupráce s výzkumnými a vývojovými kapacitami, nedostatečné zdroje na výzkum, vzdělávání zaměstnanců atd. Právě díky spolupráci v těchto oblastech mohou svá omezení snadněji překonávat a získat tak konkurenční výhodu. Jedná se o všestranně výhodné partnerství podniků, regionálních institucí a v neposlední řadě i vysokých škol přinášející výhody všem členským subjektům. Rozvoj klastrů v ČR je řešením jednoho z problémů českého podnikatelského prostředí, kterým je přetrvávající izolace firem. Z toho důvodu podpora z evropských fondů směřuje i na zakládání a rozvoj klastrů. Přístup k financování klastrových aktivit může být v různých regionech značně odlišný a odvíjí se od podmínek dané lokality. O rozvoj klastrů se v ČR

dlouhodobě zasazuje agentura CzechInvest a snaží se v současné době především o navazování a prohlubování mezinárodní spolupráce v této oblasti (CzechInvest, 2013).

Jediný klastr aktivně působící v okrese Liberec sdružuje 22 podnikatelských subjektů a má své sídlo v samotném Liberci. Oficiální název klastru je CLUTEX – klastr technické textilie, o. s. Klastr jako právnická osoba vznikl v březnu 2006 a téhož roku získal titul Klastr roku 2006. Byl vyhlášen úspěšným projektem programu KLASTR OPPP a následně získal podporu i ve druhé výzvě programu Spolupráce – Klustry, jejíž podmínkou bylo začlenění do mezinárodního projektu. CLUTEX se zapojil do mezinárodního vědeckovýzkumného projektu CORNET. Cílem klastru je koordinace a spolupráce především textilních firem, organizací zabývajících se vývojem a výzkumem, oděvních firem, univerzity a dalších subjektů. Hlavní snahou je vytváření optimálních podmínek pro transfer technologií, zajištění inovací, rozvoj podnikání v oblasti výzkumu, vývoje a výroby textilních technologií, a to včetně materiálů a polotovarů, jež slouží k jejich samotné výrobě (CzechInvest, 2013).

Podpůrná podnikatelská infrastruktura

Podpůrná podnikatelská infrastruktura je nedílnou součástí podnikatelského prostředí. Tvoří ji instituce jako podnikatelské inkubátory, vědeckotechnické parky, inovační a technologická centra apod. Jejich fungování či samotné zakládání nových institucí tohoto druhu je v současné době velmi podstatnou složkou rozvoje podnikatelského prostředí. Jednotlivé typy podpůrné podnikatelské infrastruktury byly blíže popsány v teoretické části práce (viz kap. 1.3).

V současné době se v oblasti celého Libereckého kraje vyskytuje pouze jediná instituce tohoto typu, jímž je Inovační a technologické centrum při VÚTS⁹, a. s. (dále jen ITC). Od roku 2000 se ITC zaměřuje na podporu mezinárodní spolupráce ve vědě, výzkumu a technologickém vývoji. Poskytuje specializované poradenské služby určené především vědecko-výzkumným centrům a inovačním firmám se sídlem v severních a severovýchodních Čechách. Kromě toho se také orientuje na podporu rozvoje textilních technologií na území celé ČR (ITC, 2010).

⁹ Výzkumný ústav textilních strojů.

2.3.3 Dopravní infrastruktura

Dopravní infrastruktura představuje jeden z klíčových faktorů podílejících se na utváření podmínek pro podnikání. Kvalitní dopravní obslužnost je důležitá pro všechny podnikatelské subjekty, ať už na úrovni místní (zahrnující i městskou hromadnou dopravu) a regionální, či na úrovni mezinárodní, jak ve smyslu rozvíjení zahraničního obchodu jednotlivých firem, tak umožnění přístupu dodavatelů i odběratelů. Význam tohoto faktoru je značný i při zohledňování úrovně dopravní infrastruktury při získávání přímých zahraničních investic.

Silniční doprava

Celý Liberecký kraj pokrývá poměrně hustá silniční síť, v meziokresním srovnání disponuje liberecký okres nejdelší silniční sítí a především tudy vede rychlostní silnice představující významnou dopravní osu pro celou oblast (viz Tabulka 10).

Tabulka 10: Délka silniční sítě dle okresů Libereckého kraje k 1. 7. 2012 (v km)

	dálnice	rychlostní silnice	silnice I. třídy	silnice II. třídy	silnice III. třídy	celkem
okres Česká Lípa	-	-	97,9	141,3	403,0	642,2
okres Jablonec n. N.	-	-	64,2	39,9	340,7	444,8
okres Liberec	-	20,4	90,6	117,3	476,5	704,8
okres Semily	-	1,8	58,8	188,4	371,8	620,8

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2012. Vlastní zpracování.

Největší a nejdůležitější dopravní tepnu okresu Liberec, resp. i celého Libereckého kraje, představuje silnice I/35 od hranic s Polskem přes Liberec pokračující dále na jih jako rychlostní silnice R35 (v úseku Liberec – Turnov), jež plynule navazuje na rychlostní komunikaci R10 (úsek Turnov – Praha), umožňující plynulé a kvalitní spojení s hlavním městem Prahou, a také důležité napojení na dálniční síť. Spojení do východních Čech a na Moravu není prozatím zcela vyhovující, významně by se mělo zlepšit po dokončení R35. Rychlostní silnice R35 by se po celkové dostavbě měla stát (v úseku Liberec – Turnov – Jičín – Hradec Králové – Mohelnice – Olomouc – Lipník n. B.) nejdelší rychlostní komunikací v republice, severní páteční trasou spojující Čechy a Moravu. Přičemž přímé napojení na dálnici D11 by mělo současně ulevit značně přetěžované dálnici D1. Na silnici

I/35 se v oblasti Liberecka napojují další silniční tahy např. I/13 na Frýdlant či I/14 na Jablonec n. N. Pro celou oblast bude v budoucnu velmi významné napojení I/35 na sousední zahraniční dopravní síť. Po dokončení komunikace na území Polska dojde k napojení na polskou silniční síť a na německém území se prostřednictvím silnice B178 vedoucí z města Zittau napojí komunikace na dálnici A4, a tím tak vznikne spojení s německou dálniční sítí (Rychlostní silnice R35, 2010; Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2012).

Železniční doprava

Z pohledu celého Libereckého kraje je území pokryto poměrně hustou sítí železničních tratí, avšak velkou nevýhodou je fakt, že územím kraje neprochází žádný vysokorychlostní koridor. Tratě byly vybudovány v 19. století a jejich parametry neumožňují dosahování vyšších rychlostí. V současnosti tak tento typ dopravy (nákladní i osobní) není, z hlediska časového i cenového, konkurenceschopný ve srovnání s dopravou silniční. Pozitivní je rozvoj železniční dopravy do Německa podpořený příznivou tarifní politikou. V dlouhodobém horizontu je vidina projektu stavby moderní tratě do Prahy, tzv. 5. železniční koridor.

Letecká doprava

Současný význam letecké dopravy je v této oblasti zanedbatelný. V okrese se nachází dvě vnitrostátní letiště s travnatou vzletovou i přistávací plochou, z toho je jedno veřejné (Hodkovice nad Mohelkou) a jedno neveřejné (Liberec). Dále se zde nacházejí dvě letiště pro sportovní létající zařízení (Český Dub, Družcov). Letiště v Liberci je provozováno Aeroklubem Liberec, na základě smlouvy uzavřené s městem Liberec, které je majitelem tamních pozemků, nikoliv už budov. Využíváno je pro sportovní a soukromé lety, a také je významné jako stanoviště vrtulníků letecké záchranné služby (Liberecký kraj, 2007). Hojně diskutovaným tématem je záměr města Liberec letiště prodat. Jelikož je význam letiště větší než okresní, je i v zájmu celého kraje leteckou dopravu rozvíjet. Letiště víceméně disponuje podmínkami, jež by umožnily případnou budoucí přestavbu a rozšíření, bylo by tedy vhodné, aby zde budoucí majitel či investor dále podnikal v letectví. Jinou otázkou už je celková zadluženost města a možnost jiného využití těchto

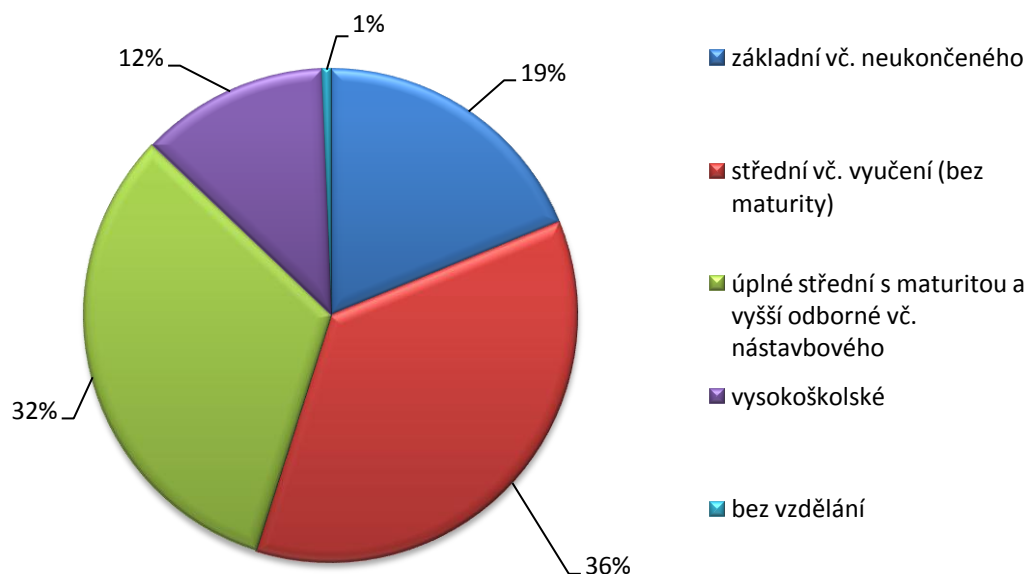
pozemků (Felgr, 2013). Strategická a významná je blízká vzdálenost letiště v Praze, jehož dobrou dostupnost umožňuje rychlé dopravní napojení.

2.3.4 Vzdělávání a kvalita pracovní síly

Kvalifikovaná pracovní síla je jedním ze základních předpokladů kvalitního podnikatelského prostředí, umožňuje rozvoj samotných ekonomických subjektů, značí vyspělost regionu a může být jedním z faktorů způsobujících příliv investic a firem. Koncentrace kvalifikovaných pracovníků je rozhodující pro rozvoj vědeckovýzkumných aktivit a inovačních oborů podnikatelské činnosti. Kvalifikovaná pracovní síla rovněž napomáhá zvyšovat úroveň služeb v jednotlivých institucích či úřadech státní správy.

Důležitou roli v celém procesu vzdělávání hraje počáteční vzdělání, tj. veškeré formální vzdělání v rámci vzdělávací soustavy probíhající před vstupem na trh práce. V rámci celého Libereckého kraje se vzdělanost obyvatelstva dlouhodobě zvyšuje. Lze sledovat zvětšující se podíl osob se středoškolským, učňovským, vyšším odborným i vysokoškolským vzděláním a současně snižující se podíl osob starších 15 let se základním a neukončeným vzděláním. Avšak celkovou úroveň vzdělanosti obyvatelstva Liberecký kraj nedosahuje průměru ČR (Regionální inovační strategie Libereckého kraje, 2009).

Situaci o struktuře vzdělanosti, tzn. nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatel ve věku 15 a více let, v okrese Liberec ilustruje následující obrázek (viz Obrázek 7).

Obrázek 7: Vzdělanostní struktura obyvatel okresu Liberec

Zdroj: ČSÚ, 2013. Vlastní zpracování.

Dle těchto informací získaných na základě uveřejněných výsledků Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011, tvoří největší skupinu lidé se středním vzděláním bez maturity, druhou největší skupinu pak tvoří lidé s dokončeným úplným středním vzděláním s maturitou a absolventi nástavbového studia či vyšších odborných škol (ČSÚ, 2013).

V rámci snahy o udržování a především rozvíjení kvalifikace ekonomicky aktivního obyvatelstva je důležité věnovat pozornost celoživotnímu vzdělávání obyvatel, a tím udržovat jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Celoživotní vzdělávání je dnes trendem, který je třeba následovat, jelikož představuje způsob rozvoje nejen jednotlivců, ale i celého regionu, a tím pádem i regionálního podnikatelského prostředí.

2.4 Dotazníkové šetření

Součástí praktické části této práce, a současně jedním z jejích cílů, bylo získání primárních dat týkajících se podnikatelského prostředí přímo od podnikatelských subjektů působících na území okresu Liberec. Důvodem snahy o získání tohoto typu informací byl fakt, že právě sami podnikatelé mohou nejlépe vyjádřit názor na podnikatelské prostředí, jelikož

v něm každodenně působí, jsou jeho součástí, a tudíž jsou značně ovlivňováni podmínkami, které jim podnikatelské prostředí nastavuje. Získané informace poskytují náhled na podmínky pro podnikání a jejich vliv na podnikatele v běžné podnikatelské praxi.

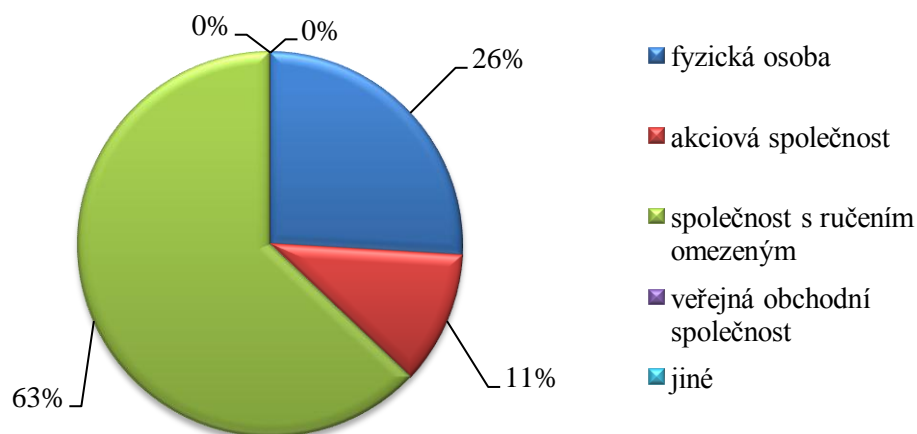
Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké je mezi podnikateli na Liberecku povědomí o institucích podporujících podnikatele a podnikání. Jak jsou podniky spokojeny s fungováním a přístupem orgánů státní správy a podobných institucí, se kterými běžně jednají či spolupracují. Zda a do jaké míry využívají služeb institucí či konkrétních programů na podporu podnikání, a především, jaký je jejich osobní pohled na prostředí, v němž realizují svou podnikatelskou činnost, eventuálně v čem spatřují možnosti budoucího rozvoje.

Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření, jež probíhalo v období od 29. 3. 2013 – 12. 4. 2013. Dotazník skládající se ze 14 otázek byl záměrně vytvořen poměrně krátký s cílem snadné srozumitelnosti a malé časové náročnosti. V dotazníku se objevily jak otázky otevřené umožňující plně vyjádřit své stanovisko, tak otázky uzavřené nabízející omezený výčet odpovědí i otázky polouzavřené umožňující záznam vlastní odpovědi, pokud žádná z uvedených nebyla vyhovující. Jako způsob sběru dat bylo zvoleno elektronické dotazování, a to především z důvodu časové i finanční nenáročnosti a poskytnutí anonymity osloveným respondentům. Elektronická forma dotazníku byla prostřednictvím emailu rozeslána 125 náhodně vybraným firmám působících v okrese Liberec. Kontakty na jednotlivé firmy byly získány prostřednictvím veřejně dostupných internetových serverů (např. firmy.cz). Z celkového počtu rozeslaných dotazníků byly ve stanoveném období zaznamenány odpovědi od 27 respondentů. Kompletní znění dotazníku je uvedeno v příloze A (viz Příloha A – Dotazník).

2.4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníkového šetření

První tři otázky byly určeny ke stručné identifikaci respondenta zjišťující právní formu podnikání, velikost firmy a hlavní zaměření podnikatelské činnosti.

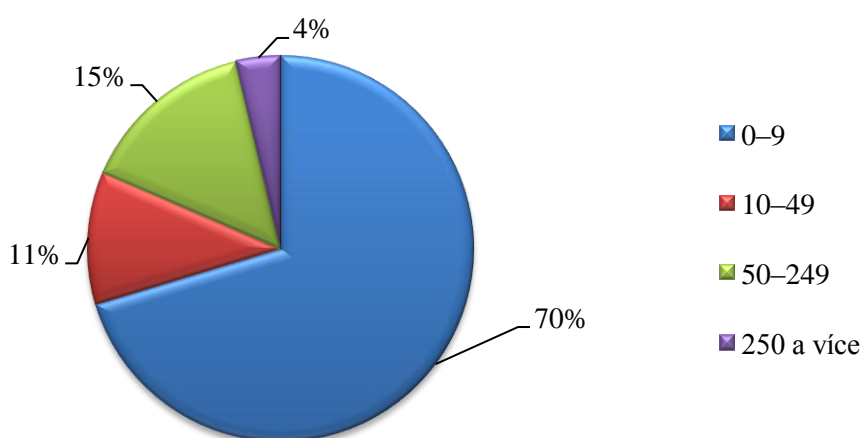
Největší podíl respondentů tvoří společnosti s ručením omezeným, následovány fyzickými osobami a tři z respondentů dotazníku podnikají jako akciové společnosti. Další dvě z nabízených možností nebyly zastoupeny (viz Obrázek 8).

Obrázek 8: Otázka č. 1 – Jakou právní formu má Vaše firma?

Zdroj: Vlastní

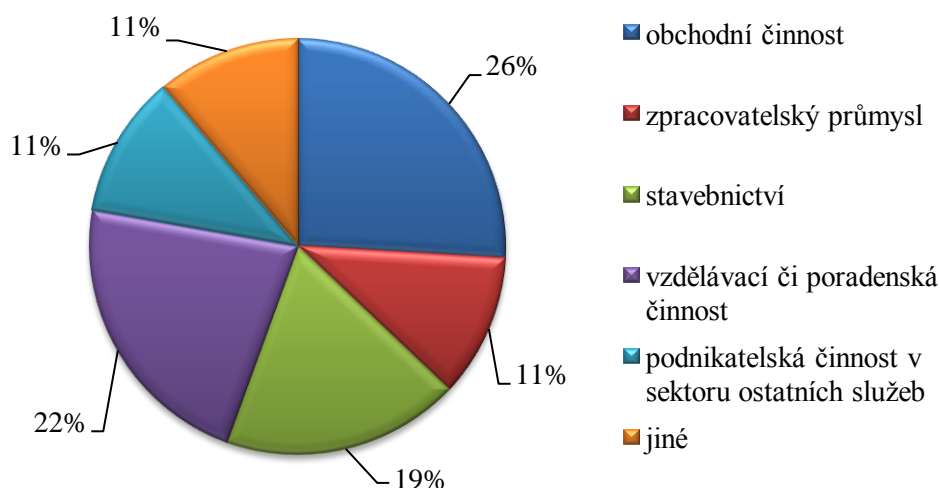
Průzkumu se zúčastnilo 19 podnikatelských subjektů spadajících do kategorie mikrofirem zaměstnávajících maximálně 9 zaměstnanců. Druhé největší zastoupení představovaly malé podniky do 49 zaměstnanců a podniky střední s 50–249 zaměstnanci. Odpovědi poskytla i jedna velká firma s více jak 250 zaměstnanci (viz Obrázek 9).

Obrázek 9: Otázka č. 2 – Jaký počet zaměstnanců má Vaše firma?

Zdroj: Vlastní

Otázka zjišťující zaměření firem (viz Obrázek 10) nabízela šest variant s možností vepsání vlastní odpovědi. Ačkoliv se firmy v rámci svého podnikání mohou věnovat i více činnostem, v tomto případě měly vybrat jednu prioritní oblast, kterou se firma zabývá. Nejvíce respondentů je zaměřeno na činnost obchodní, šest z nich provozuje vzdělávací či poradenskou činnost a třetí největší zastoupení měl obor stavebnictví. V rámci zpracovatelského průmyslu podnikají tři z podnikatelů a v odvětví ostatních služeb taktéž. Dále respondenti jako obor své podnikatelské činnosti uvedli energetiku, výrobu a také zpracování dat. Analyzovaný vzorek dotazníkových odpovědí je z hlediska odvětvového zastoupení velmi rozmanitý a v rámci dalších odpovědí poskytuje pohled na podnikatelské prostředí z různých oblastí podnikání.

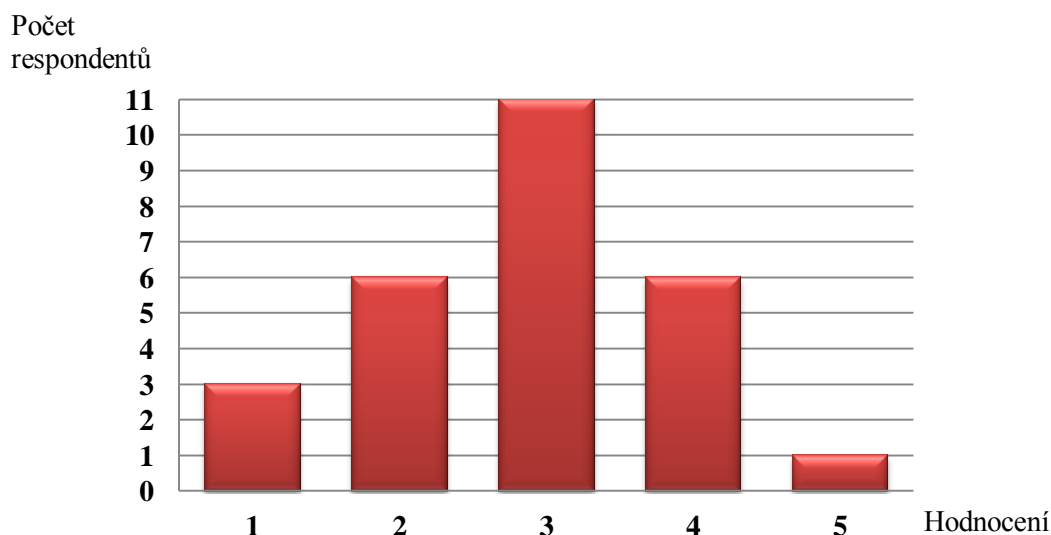
Obrázek 10: Otázka č. 3 – Jakou činností se Vaše firma převážně zabývá?

Zdroj: Vlastní

Další dvě otázky dotazníku zjišťovaly míru spokojenosti podnikatelů s fungováním úřadů a institucí, se kterými se během své podnikatelské činnosti setkávají. Nejprve měli služby těchto úřadů ohodnotit dle míry spokojenosti na stupnici od 1 do 5, kdy 1 je výborně a 5 nedostatečně. Poté, pokud nezvolili hodnocení 1, měli respondenti prostor pro vyjádření důvodu nespokojenosti, s jakými překážkami a problémy se setkávají, popř. mohli uvést konkrétní instituce.

Nejlepší hodnocení 1 – výborně zvolili pouze tři respondenti a jsou s fungováním úřadů spokojeni bez větších výhrad, naopak nejhorší hodnocení přisoudila službám úřadů pouze jedna firma, avšak svou naprostou nespokojenost nepodpořila žádným komentářem.

Mírnou nespokojenost projevilo šest respondentů hodnocením 2, jelikož se doposud nesetkali s většími problémy, příp. byly vzniklé komplikace uspokojivě vyřešeny. Nejvíce respondentů zvolilo střední známku hodnocení 3, zbývajících šest dotazovaných zvolilo známku hodnocení 4 (viz Obrázek 11).

Obrázek 11: Otázka č. 4 – Do jaké míry jste spokojeni s fungováním a přístupem veřejné správy, jejími úřady či jinými institucemi, se kterými Vaše firma spolupracuje?

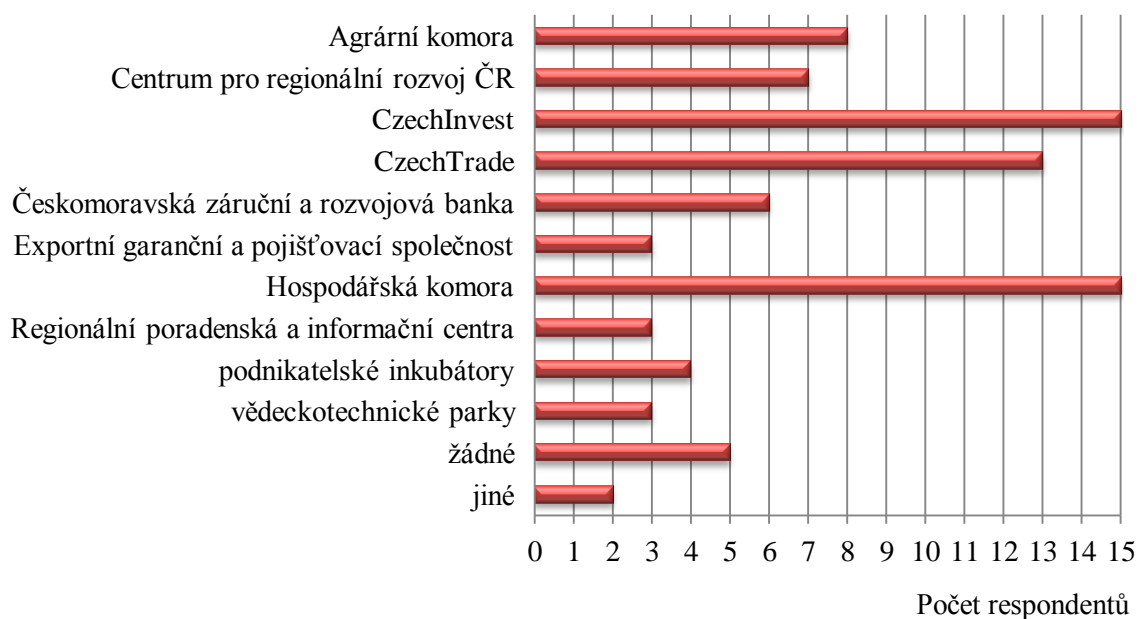
Zdroj: Vlastní

Obecně je vnímáno jako problematické celkové jednání státu, a v důsledku toho i celý systém, jenž stát pro podnikatele utváří. Zmíněny byly neustálé změny zákonů a vyhlášek, které je náročné, až téměř nemožné sledovat, natož je zdárně uvádět do praxe. Nespokojenost podnikatelů je také způsobena nadměrnou a neopodstatněnou byrokratickou zátěží, a s tím související značnou zdlouhavostí při vyřizování a získávání potvrzení a dalších dokumentů. Jak z jednotlivých komentářů vyplynulo, problémem je rovněž zbytečná administrativa, kterou by bylo dobré sjednotit a umožnit její sdílení mezi jednotlivými institucemi. Dle zkušeností se podnikatelé při jednání se zaměstnanci jednotlivých úřadů a institucí často setkávají s neochotou až arogancí, neznalostí a celkově s určitou nepružností v případě potřeby řešení konkrétních specifických problémů. Zmíněn byl i názor, že instituce či úřady nejsou ochotny vnímat firmy jako partnery. Podnikatelé pocítují, že úřady státní správy jsou velmi aktivní a firmy oslovují, pokud od firem něco

potřebují – placení daní, různých poplatků apod., ovšem v případě, že s požadavky přichází do úřadu podnikatel, reakce a jednání z jejich strany natolik vstřícná není. Dále bylo uvedeno, že pokud vyžadují úřady státní správy podání formulářů či dokumentů elektronickou cestou, je velmi složité zajistit odpovídající software, elektronické podpisy, přístupové klíče apod. Jeden z respondentů poskytl svůj názor na zbytečnost vyšetřování tzv. mylných plateb. Komentář byl založen na vlastní zkušenosti, kdy např. účetní omylem provede platbu z jiného než projektového účtu (jednalo se o grant EU), při zjištění chyby peníze vrátí zpět. Žádná škoda či následky nevznikají, ale úřady tyto případy vyšetřují několik měsíců, zaměstnávají tím mnoho lidí a hrozí vysokými pokutami, i když se ve výsledku o žádné pochybení nejednalo. Jako problémové instituce byly zmíněny zdravotní pojišťovny, finanční, stavební a vodohospodářský úřad či Okresní správa sociálního zabezpečení. Je třeba zdůraznit, že spokojenost respondentů s jednotlivými úřady může být buď vnímána jako fungování celé instituce, nebo může být založena na jednání s jednotlivými úředníky a zkušeností s kvalitou jejich práce a celkovém přístupu, což se přirozeně může lišit případ od případu.

Další blok čtyř otázek byl zaměřen na oblast podpory podnikání. Jeho úkolem bylo zjistit, do jaké míry jsou podnikatelé seznámeni s institucemi poskytujícími služby podnikatelům. Zda využívají jejich služeb a jak jsou s nimi spokojeni, popř. proč těchto služeb doposud nevyužili.

Institucí, organizací, sdružení apod., jež se obecně zabývají podporou podnikání, je celá řada. Respondenti mohli zvolit více než jednu z nabídnutých možností, jež korespondují s institucemi zmíněnými i v teoretické části této práce (viz kap. 1.3.1), a také měli možnost uvést další instituce, které jsou jim známy. Jak je zřejmé z následujícího grafu (viz Obrázek 12), nejznámější jsou mezi respondenty Hospodářská komora a agentury CzechInvest a CzechTrade. Méně známá je Agrární komora, Centrum pro regionální rozvoj ČR a ČMZRB. Pouze několik málo dotazovaných má v povědomí instituce jako EGAP, RPIC, podnikatelské inkubátory či vědeckotechnické parky. Žádnou instituci zabývající se podporou podnikatelů nezná dle dotazníkového šetření pět respondentů. Byly uvedeny i dvě odpovědi mimo nabídnuté možnosti – cechy a Státní zemědělský intervenční fond (dále jen SZIF).

Obrázek 12: Otázka č. 6 – Jaké instituce zabývající se podporou podnikání znáte?

Zdroj: Vlastní

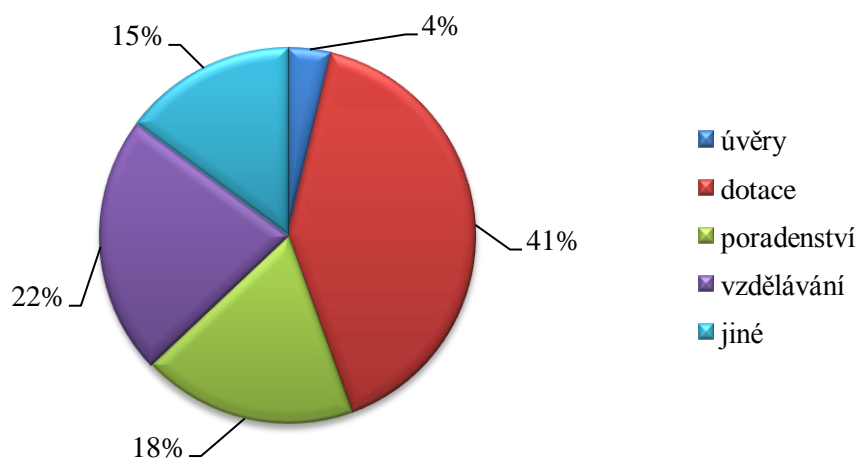
S některou institucí tohoto typu již v minulosti spolupracovalo nebo v současné době spolupracuje méně než polovina všech dotázaných (41 %). V rámci další otázky bylo možné uvést konkrétní instituce, se kterými mají podnikatelé zkušenosti, případně zhodnotit kvalitu poskytnutých služeb. Nejčastěji byla zmíněna agentura CzechInvest, s jejímž přístupem a službami byli respondenti spokojeni, několikrát byla uvedena i Hospodářská komora, která byla hodnocena protichůdně. Zkušenost s ní dle dotazníku má pět respondentů, tři z nich byli spokojeni, dva nikoliv – konkrétně ve spojení s libereckou HK byla zmíněna špatná spolupráce, nezájem z jejich strany a málo připravovaných akcí pro podnikatele. Dále byla zaznamenána spolupráce se společností EGAP, dále s ČMZRB, SZIF, Potravinářskou komorou ČR, Agrární komorou, a profesními cechy. S výjimkou Agrární komory byly všechny instituce, až na malé připomínky, hodnoceny kladně.

Větší část respondentů (59 %) s žádnou z institucí doposud nespolečně pracovala. Slovní zdůvodnění tohoto faktu poskytlo jedenáct respondentů, přičemž šest z nich uvedlo, že k vyhledání služeb těchto institucí neměli důvod, jinými slovy nepocítili potřebu jakékoliv podpory. Ze zbývajících komentářů vyplynulo, že podnikatelé instituce nevyhledávají, jelikož je to pro ně představa velkého množství náročné administrativy a nejistého výsledku, informovanost o existenci institucí je slabá, panuje pocit jisté nedůvěry. Jeden

z respondentů uvedl, že podnikají v rámci malé rodinné firmy a o možnosti podpory se tudíž nezajímají. Další uvedl, že zatím v rámci podniku zvládají svou činnost bez podpory, ovšem pokud by se rozhodli začít s nějakým zajímavým investičně náročnějším projektem, na některou z institucí by se obrátili. Zmíněn byl i fakt, že firmy v některých případech nevyužijí žádné z dotací, jelikož nemohou splnit všechny parametry daného dotačního titulu. U dvou odpovědí byla zaznamenána obava z kontrol, jež následují po přidělení dotace. Jako demotivující faktor bylo uvedeno i určité riziko nutnosti vrácení dotace v případě nedodržení veškerých nastavených podmínek.

Další série čtyř otázek byla soustředěna na větší specifikaci předchozích otázek týkajících se podpory podnikání. Záměrem bylo zjistit, o jaký druh podpory mají nebo by případně měli podnikatelé největší zájem, zda již využili konkrétní program či druh podpory podnikatelské činnosti, a pokud tak doposud neučinili, tak z jakého důvodu.

Jak lze vidět na dále uvedeném obrázku (viz Obrázek 13), největší zájem mají podnikatelé v libereckém okrese o dotace, vzdělávací a poradenské služby jsou podobně žádané. Jeden z respondentů by upřednostnil možnost úvěru. V této otázce byla možnost výběru pouze jedné z nabízených možností, přičemž čtyři dotazovaní zvolili vepsání odpovědi vlastní – dva nemají zájem o žádný druh podpory, další respondent by nejvíce ocenil snížení duplicity administrativy a jiný projevil zájem o granty.

Obrázek 13: Otázka č. 10 – O jaký druh podpory by měla nebo má Vaše firma největší zájem?

Zdroj: Vlastní

Konkrétní program či druh podpory podnikání využilo pouze deset dotázaných (37 %), v navazující otázce mohli respondenti uvést programy či druhy podpory, jež doposud využili. V jednom případě se jednalo o úvěr a zajištění certifikátů k činnostem. Nejčastěji aplikovaným druhem podpory byly pro podnikatele z okresu Liberec dotace. Z konkrétních programů byly uvedeny: Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost, Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Operační program Podnikání a Inovace (konkrétně program podpory Rozvoj) a dotace Ministerstva práce a sociálních věcí.

Větší část dotazovaných podnikatelů, tj. sedmnáct dotazovaných (63 %), doposud žádný z programů podpory nevyužila. Nejčastějším důvodem byl prostý fakt, že firmy nemají o žádný program podpory zájem. Dále v odpovědích figurovala nedostatečná informovanost o jednotlivých programech, přílišná administrativní náročnost či neuspokojivá nabídka.

Poslední otázka dotazníkového šetření dávala respondentům volný prostor pro vyjádření jejich názoru na současný stav podnikatelského prostředí, ve kterém se pohybují a provozují svou podnikatelskou činnost. Účelem otázky bylo zjistit, co patří podle podnikatelů k největším nedostatkům a problémům aktuálně nastavených podmínek pro podnikání, a jaká opatření by mohla pomoci rozvoji a zlepšení stávající situace. Respondenti měli možnost zhodnotit jak celkové podnikatelské klima v ČR, tak podmínky specifitějšího rázu týkající se přímo okresu Liberec.

Komentáře k této otázce poskytla nadpoloviční většina všech respondentů. Jednotlivé odpovědi byly různorodé z hlediska rozsahu i obsahu, avšak problémy dotýkající se celkového tuzemského podnikatelského prostředí byly zmíněny v rámci velké části odpovědí. Specifitěji pak někteří respondenti definovali problémy v rámci oboru jejich činnosti.

Nedostatky a problémy podnikatelského prostředí, které respondenti vnímají jako zásadní, jsou pro přehlednost uvedeny v následující tabulce (viz Tabulka 11).

Tabulka 11: Nedostatky podnikatelského prostředí

Nedostatky podnikatelského prostředí dle názoru podnikatelů
celkově špatná ekonomická situace v zemi – vysoká nezaměstnanost, lidé nemají dostatek finančních prostředků
stát svým jednáním a zásahy do ekonomiky v důsledku omezuje spotřebitele v nákupu → ve firmách se nevytváří finanční rezervy pro rozvoj technologií a zaměstnanosti → důsledkem jsou menší obraty, druhotná platební neschopnost, obava investovat bez dlouhodobě platných pravidel
povinnosti státu jsou přenášeny na drobné podnikatele
nízká vymahatelnost práva a pomalé soudy
korupce – netransparentní nakládání s veřejnými prostředky, pochybná a neprůhledná výběrová řízení
nízká úroveň podnikatelské etiky – nedodržování ústních ani písemných dohod, špatná platební morálka
vysoké daňové zatížení firem
vysoké odvody za zaměstnance
značná omezení a nevýhody pro OSVČ ¹⁰
nedostatečná podpora podnikatelů ze strany bankovního sektoru
nedostatečná podpora investic ze strany státu
eurobyrokracie
narušování zdravého podnikatelského prostředí prostřednictvím poskytování evropských dotací soukromým subjektům (dochází k jejich zvýhodňování na úkor jiných)
administrativní náročnost zpracování a realizace dotací
těžkopádnost veřejné správy – neschopnost rozlišovat mezi velkými a malými problémy
nedostatečné vědomosti a kvalifikace úředníků
v Liberci neexistuje jednotná platforma pro vzdělávání dospělých

Zdroj: Vlastní

Mezi odpověďmi některých respondentů se objevily i náměty na zlepšení podmínek pro podnikání. Podnikatelé by ocenili především snížení byrokratické a administrativní zátěže, snížení poplatků za zaměstnance (konkrétně sociální a zdravotní odvody), přičemž jako nepřijatelné se jeví další zvyšování daní. Zlepšení podmínek by dle odpovědí napomohla tolerance a legalizace tzv. švarcsystému či zjednodušení a zpřístupnění výběrových řízení pro malé a střední firmy.

¹⁰ Osoba samostatně výdělečně činná.

2.5 SWOT analýza

K celkovému zhodnocení podnikatelského prostředí na Liberecku bude použito analýzy SWOT. Tato metoda poskytuje přehledný a systematický způsob prezentace nejen silných a slabých stránek zkoumané oblasti, nýbrž i příležitostí, které je potřeba v rámci budoucího rozvoje rozvíjet a hrozeb, jichž se je třeba pokusit vyvarovat. Potřebné podklady k sestavení SWOT analýzy poskytnou faktory ovlivňující podnikatelské prostředí na *makro* i *mezzo* úrovni představené v praktické části této práce. Rovněž budou do analýzy začleněny výsledky z provedeného dotazníkového šetření a doplňující informace poskytnou strategické dokumenty města Liberec a Libereckého kraje.

Silné stránky

- výhodná geografická poloha (blízkost Německa, Polska, hl. města Prahy)
- poloha poskytující výborné podmínky pro turismus a rozvoj cestovního ruchu
- dlouhodobá a zavedená průmyslová tradice
- rozvinutý zpracovatelský průmysl, strojírenství a stavebnictví
- rozvoj odvětví s vysokou přidanou hodnotou (nanotechnologie)
- vysoký počet registrovaných ekonomických subjektů
- existence průmyslových ploch – průmyslové zóny, *brownfields*
- poměrně hustá silniční i železniční síť
- dobré napojení na silniční a dálniční síť ČR
- výhodná poloha přímo na významném silničním tahu – přímé spojení do hl. města Prahy
- blízkost letiště celosvětového významu v hl. městě Praze
- existence Technické univerzity v Liberci
- existence vědeckovýzkumné základny při VÚTS
- přítomnost poradenských firem a institucí na podporu podnikání
- existence Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa

Slabé stránky

- nižší úroveň rozvoje ekonomiky (dle HDP na 1 obyvatele)
- vysoká míra registrované nezaměstnanosti
- nízká úroveň mezd
- silné zaměření na strojírenský a automobilový průmysl
- nedostatek připravených ploch pro podnikatelskou činnost
- nízké využití ploch typu *brownfield* v urbanizovaných územích
- nedostatek klastrových aktivit
- nedostatečně rozvinutá podpůrná podnikatelská infrastruktura – absence podnikatelského inkubátoru
- nevyhovující stav komunikací II. a III. třídy
- nevyhovující silniční napojení na Moravu a do východních Čech
- nekonkurenceschopná osobní i nákladní železniční doprava
- absence napojení na vysokorychlostní železniční koridor
- nerozvinutá letecká doprava
- nízký podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva
- nedostatek absolventů technických oborů
- slabá spolupráce podnikatelských subjektů se vzdělávacími institucemi
- neexistence jednotné platformy pro vzdělávání dospělých
- nedostatečná kvalifikace či informovanost pracovníků na úřadech státní správy
- nedostatečná informovanost podnikatelů o dotacích a jiných možnostech podpory
- neustále se měnící a nepřehledná legislativa
- nadměrná administrativní zátěž
- nepřehledný daňový systém
- vysoké daňové zatížení podnikatelů
- vysoké odvody za zaměstnance
- netransparentnost při přidělování veřejných zakázek
- nedostatečná podpora podnikatelů ze strany bankovního sektoru

- slabá podpora investic ze strany státu
- špatná vymahatelnost práva a pomalé rozhodování soudů
- nízká etika v podnikání spojená se špatnou platební morálkou
- náročnost zpracování administrativy spojené s projekty a programy podpory z EU

Příležitosti

- rozvoj spolupráce se zahraničními ekonomickými subjekty
- rozvoj turismu
- příliv investorů díky nižší úrovni mezd
- příliv PZI
- rozvoj podpůrné podnikatelské infrastruktury
- rozvoj spolupráce se stávajícími podnikatelskými subjekty a prvky podpůrné podnikatelské infrastruktury
- vznik podnikatelského inkubátoru
- vznik nových klastrů
- revitalizace a nové využití *brownfields*
- vznik nové průmyslové zóny
- dobudování nedokončených silničních komunikací
- rozvoj letiště
- příliv vysoce kvalifikovaných pracovníků pomocí zatraktivnění regionu
- rozvoj celoživotního vzdělávání a zvyšování kvalifikace státních úředníků
- růst spolupráce podniků a vzdělávacích institucí
- možnost získání a využívání podpory z EU
- existence programů na podporu a rozvoj podnikání
- systematické snižování administrativní zátěže
- snížení poplatků odváděných za zaměstnance
- legalizace tzv. švarcsystému
- zjednodušení a zpřístupnění výběrových řízení na veřejné zakázky pro malé a střední firmy

Hrozby

- růst nezaměstnanosti
- problémy v klíčových odvětvích ekonomické činnosti
- nedostatečné zdroje či investice na obnovu *brownfields*
- odliv zahraničního kapitálu
- zhoršující se kvalita dopravní infrastruktury
- nedostatek zdrojů na obnovu a rozvoj silniční a železniční infrastruktury
- zánik letiště
- odliv vysokoškolsky vzdělaných obyvatel
- nedostatek volné kvalifikované pracovní síly
- hospodářská krize
- růst daňové zátěže
- ničení zdravého podnikatelského prostředí v důsledku přidělování projektových dotací
- růst korupce a zhoršování situace v oblasti podnikatelské etiky

2.6 Celkové zhodnocení podnikatelského prostředí

Zhodnocení vybraných faktorů ovlivňujících podnikatelské prostředí, zpracování podnětných názorů podnikatelů z libereckého okresu a jejich následné umístění do SWOT matice umožnilo vytipování jak silných stránek podnikatelského prostředí a příležitostí k dalšímu rozvoji, tak problematických oblastí podnikatelského prostředí na Liberecku a možných budoucích hrozeb.

Podmínky pro podnikání v určitém regionu jsou determinovány nejenom faktory lokálního charakteru určitého území, ale jsou rovněž a primárně utvářeny celkovým legislativním rámcem pro podnikání, které vytváří stát. Právě tyto podmínky, jež jsou pro podnikatelské subjekty nastaveny v rámci zmiňovaného makropodnikatelského prostředí, které utváří celkové podnikatelské klima v zemi společné všem podnikatelům, se na základě provedených zjištění jeví jako nejproblémovější a podnikatele zatěžují nejvíce. Dokladem toho jsou jak průzkumy umožňující mezinárodní srovnání v této oblasti, tak průzkumy či

ankety realizované na úrovni národní. V rámci dotazníkového šetření, provedeného pro účely této práce mezi podnikateli na území okresu Liberec, měli podnikatelé možnost vyjádřit se k nedostatkům či problémovým oblastem podnikatelského prostředí, v němž se pohybují, a jež pro ně představují největší bariéry pro rozvoj a chod jejich podnikatelské činnosti. Jen minimum odpovědí se týkalo komplikací patřících do lokálních podmínek pro podnikání. Naopak majoritní část respondentů shledává stěžejní problémy v oblastech, jejichž regulaci a fungování má v rukou státní aparát. Na základě zjištěných faktů lze jmenovat několik hlavních problémových oblastí. Jedná se především o nesystematické legislativní prostředí, nadměrnou administrativní zátěž, daňový systém a s tím úzce související korupční jednání či celkově špatná etika v podnikatelské sféře. Detailněji se pak jedná např. o vysoké daňové zatížení či vysoké náklady na zaměstnance, nízkou vymahatelnost práva či pomalé soudy a netransparentní výběrová řízení. Hlavní z těchto faktorů jsou více konkretizovány v rámci jedné z předchozích kapitol této práce (viz kap. 2.2).

Je třeba zdůraznit, že kvalitní podnikatelské prostředí a jeho další rozvoj či naopak úpadek je závislý právě na těchto faktorech. V posledních několika letech je hojně diskutovaná otázka podpory podnikatelského prostředí, resp. podpory podnikání ve spojení např. se strukturálními fondy EU. Nelze popřít, že dotační podpora podnikání je přínosem, pokud je úspěšně zrealizovaná. Ovšem je třeba připustit i fakt, že podobné aktivity nemusí být jen přínosem, ale zároveň jsou jistým zásahem do procesů probíhajících v podnikatelském prostředí. Dávají jistou výhodu podnikům, jež dotační titul získají, oproti podnikům, jež z důvodu neuspokojivé nabídky či nesplněných, popř. nesplnitelných parametrů na žádný titul nedosáhnou. Budoucnost a význam finanční podpory lze spatřovat spíše jako pomoc pro začínající podnikatele s inovačním potenciálem či jako způsob rozvoje výzkumných pracovišť, budování podpůrné podnikatelské infrastruktury apod. Základní a z určitého úhlu pohledu i efektivnější podporu pro podnikatele by mohlo představovat spíše utváření fungujícího podnikatelského prostředí, které nebude podnikatelům přinášet jen další a další bariéry bránící jejich činnosti. V současné době by se tak stát a kooperující instituce měly ve své činnosti zaměřit na zlepšování výše uvedených problematických oblastí.

Cílem v rámci rozvoje a zlepšování podnikatelského prostředí by mělo být zajištění kvalitního, přehledného a srozumitelného legislativního rámce, stejně tak jako

systematické snižování administrativní zátěže, a v neposlední řadě i znatelné zjednodušení a zefektivnění daňového systému, a to vše v systému, který se snaží bojovat s korupčním jednáním a motivuje k etickému podnikatelskému chování.

Podnikatelského prostředí je v této práci posuzováno také na lokální úrovni, která je specifikována jako oblast Liberecka, tzn. oblast okresu Liberec v určité návaznosti na celý kraj, jehož je významnou součástí, především díky krajskému městu Liberec, jež se na onom území nachází. Díky tomuto faktu je liberecký okres jakýmsi pomyslným centrem celého kraje.

Vymezená oblast disponuje celou řadou výhod pro stávající podnikatelské subjekty i pro budoucí investory. Bezesporu výhodná poloha při hranicích s Německem a Polskem představuje přímý přístup na tyto blízké zahraniční trhy a další možnosti pro rozvoj či navázání spolupráce v různých oblastech. Samotný charakter krajiny a poloha v blízkosti Jizerských hor činí z oblasti velmi atraktivní turistický cíl. Lze říci, že Liberecko má výborný potenciál pro rozvíjení aktivit v rámci cestovního ruchu jak v zimní, tak letní sezóně.

Okres Liberec, resp. celý Liberecký kraj se řadí k regionům se silnou a dlouholetou průmyslovou tradicí. Činnost ekonomických subjektů je převážně zaměřena do odvětví zpracovatelských (zejména ve spojení s automobilovým průmyslem) a stavebnictví. V minulosti tradiční textilní průmysl ztratil v posledních desetiletích na svém významu. Do budoucna lze však v této oblasti počítat s rozvíjejícím se trendem spojení textilního průmyslu a nanotechnologií. V současné době je často sledováno zastoupení sofistikovaných odvětví v jednotlivých regionech. Dle klasifikace odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE se jedná o odvětví informační a telekomunikační činnosti, peněžnictví a pojišťovnictví. V tomto ohledu dosahuje Liberecký kraj v celorepublikovém srovnání podprůměrných hodnot. Do budoucna by tedy bylo vhodné ubírat se směrem rozvoje oborů s větší přidanou hodnotou, i vzhledem k nadměrné závislosti na průmyslových odvětvích, jako je např. průmysl automobilový.

Z hlediska makroekonomických ukazatelů, specifikovaných v jedné z kapitol této práce (viz kap. 2.2.4), se Liberecký kraj v rámci ČR řadí mezi kraje s podprůměrnou ekonomickou vyspělostí. Míra registrované nezaměstnanosti dosahuje hodnot vyšších než

ČR. Průměrná mzda se pohybuje vzhledem k ČR v podprůměrných hodnotách. V krátkodobém horizontu by mohly být nižší mzdy podnětem pro alokaci investic zahraničních firem, zvýšení mezd by pak naopak mohlo vést k odlivu investic do oblastí s levnější pracovní silou a zvýšení místní nezaměstnanosti.

Zásadní význam má pro kvalitu a rozvoj podnikatelského prostředí rozvinutá podnikatelská infrastruktura. Nabídka podnikatelských ploch je v okrese Liberec do jisté míry omezená. Členitost a přírodní charakter území okresu, spolu s hustým osídlením v místech koncentrace průmyslu neposkytují mnoho možností pro rozvíjení a tvorbu nových velkoplošných areálů, tzn. ploch typu *greenfield* určených k lokalizaci podnikatelských aktivit. Jejich nabídka je neuspokojivá vzhledem k omezeným zdrojům půdy. Možnost řešení tohoto problému může přinést revitalizace a nové využití nemovitostí typu *brownfield*, kterých se jen na území okresu nachází devatenáct (dle Národní databáze brownfieldů). V zájmu zvýšení nabídky podnikatelských ploch či objektů je nutné se revitalizaci těchto nemovitostí systematicky a cíleně věnovat. Jejich úroveň je třeba zvýšit natolik, aby mohly výstavbě na zelené louce konkurovat. Největší koncentraci podnikatelských aktivit lze sledovat v blízkém okolí města Liberce, eventuálně v místech s tradiční průmyslovou výrobou. Důvodem je přítomnost dvou významných průmyslových zón ve městě Liberec. Jedná se o průmyslovou zónu Liberec-Jih Doubí, jež je v současnosti plně obsazená a obchodní a průmyslovou zónu Liberec-Sever Růžodol, která je již také téměř zaplněná. Menší průmyslové zóny se nachází v Hrádku nad Nisou a Frýdlantu. Vzhledem k faktu, že jsou velké průmyslové plochy téměř plně využity, je třeba se do budoucna zaměřit na najetí dalších vhodných územních prostor. V současné době je nabídka ploch pro potenciální investory neuspokojivá. Jistý potenciál představuje zmíněná vysoká koncentrace opuštěných nemovitostí typu *brownfield*, přičemž primární snahou by mělo být směřování investorů právě k jejich využití. O aktuální situaci informoval i Liberecký deník. V rámci návrhu nového územního plánu města Liberce se počítá s další průmyslovou zónou v Ostašově, kde bude však možné vytvářet pouze výrobní provozy bez možnosti skladování. Významným přínosem takto nově vzniklých ploch je tvorba nových pracovních míst. Již v minulosti pomohly průmyslové zóny výrazně snížit nezaměstnanost, jež byla v té době způsobena útlumem textilní a sklářské výroby (Liberecký deník.cz, 2013).

Jednou ze slabých stránek podnikatelského prostředí na Liberecku je nedostatečně rozvinutá podpůrná podnikatelská infrastruktura. Fungující a kvalitní infrastruktura tohoto typu je stimulem jak pro vznik nových podnikatelských projektů, tak rozvoj oblasti výzkumu, vývoje a inovací. V oblasti se nachází pouze Inovační a technologické centrum při VÚTS. V únoru letošního roku bylo otevřeno Centrum rozvoje strojírenského výzkumu Liberec, které je součástí zmíněného areálu VÚTS. Centrum poskytne podmínky pro špičkový výzkum v oblasti přesného strojírenství a vývoj progresivních technologií pro zpracovatelský průmysl. Dále bude přispívat k odbornému růstu mladých vědeckých pracovníků a v laboratořích vznikne více než 40 nových pracovních míst (CzechInvest, 2013).

Lze konstatovat, a to i na základě výsledků provedeného dotazníkového šetření, že konkrétně podnikatelský inkubátor v této oblasti chybí. Vznik podnikatelského inkubátoru by představoval mj. motivaci a podporu pro mladé začínající podnikatele s inovačními nápady. Pro posilování konkurenceschopnosti ekonomiky je důležitý i rozvoj spolupráce podniků s výzkumnými či vývojovými kapacitami, vzájemné spolupráce podniků v určité oborové činnosti či kooperace podnikatelských subjektů se školami a univerzitou. Určitý druh takové spolupráce představují klustry. Klastrová aktivita není v okrese ani kraji uspokojivě rozvinutá. V současné době v této oblasti působí pouze klastr CLUTEX – klastr technické textilie. Založen byl rovněž klastr sklářských firem Czech Glass Cluster, nicméně dle údajů k roku 2012 klastr nevyvíjí žádné aktivity.

Dopravní infrastruktura je v okrese poměrně dobře rozvinutá. Území pokrývá hustá silniční i železniční síť. Silniční komunikace poskytují dobré napojení na silniční i dálniční síť v rámci ČR. Významné jsou rychlostní silnice R10 a R15, díky kterým je oblast dobře dostupná z hl. města Prahy. Slabou stránkou, na jejíž zlepšování se je třeba zaměřit, je zhoršující se stav komunikací nižších kategorií. Do budoucna lze počítat s dobudováním komunikace I/35 směrem přes Polsko dále do Německa a napojení na tamní dálniční síť. Dokončení rychlostní silnice R35 poskytne v budoucnu kvalitnější a rychlejší spojení do východní části Čech a na Moravu. Železniční doprava není v této územní oblasti schopna silniční dopravě konkurovat. Znatelně zde chybí napojení na některý z vysokorychlostních železničních koridorů. Letecká doprava má v rámci dopravní infrastruktury libereckého

okresu zcela zanedbatelný význam. Nicméně liberecké letiště má určitý potenciál, který by bylo možné za existence příznivých podmínek rozvíjet.

Další z důležitých složek podnikatelského prostředí je pracovní síla. Přítomnost dostatečné nabídky kvalitní kvalifikované pracovní síly je cestou k rozvoji podnikatelského prostředí. Kvalifikovanost pracovních sil se odvíjí od úrovně dosaženého vzdělání a také dostupnosti vzdělávacích institucí. Vzdělanostní struktura obyvatel na Liberecku je ve srovnání s ČR o něco málo horší. Dlouhodobě lze však sledovat jistý nárůst vzdělanosti obyvatel. V současnosti se projevuje nedostatečná nabídka technicky vzdělaných obyvatel, ať už vysokoškoláků či učňů. Děje se tak zejména v důsledku poklesu zájmu o studium těchto oborů, které se nejeví jako atraktivní. Jelikož je Liberecko silně průmyslově zaměřeným regionem a jeho budoucnost lze vidět i ve výzkumu a vývoji nových technologií apod., bylo by vhodné učinit právě tyto studijní obory více atraktivní. Snaha by měla směřovat např. k většímu propojování studia s praxí. Spolupráce podniků a škol by tak mohla nejen zatraktivnit studium pro studenty, ale zároveň by firmám umožnila vychovávat potenciální nové zaměstnance již v průběhu jejich studia. Silnou stránkou okresu je přítomnost Technické univerzity nabízející poměrně širokou škálu studijních oborů. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, podnikatelům často komplikuje jejich činnost nekvalifikovanost pracovníků úřadů. Zlepšení situace lze docílit systematickým proškolením zaměstnanců. V době, kdy se neustále mění nejrůznější předpisy a vyhlášky, se jeví neustálá aktualizace znalostí jako nutnost.

Problematika týkající se nedostatku technicky vzdělaných lidí, stavu dopravní infrastruktury aj. byla diskutována např. i na setkání vedení Svazu průmyslu a dopravy v ČR s firmami Libereckého kraje, jež proběhlo v březnu roku 2013. Nezaměstnanost v kraji dosahuje vysokých hodnot, a i přesto je jedním z největších problémů regionu nedostatek technicky vzdělaných lidí, a to jak učňů a středoškoláků, tak absolventů vysokých škol. Tento stav byl potvrzen i dotazníkovým šetřením proběhnulším mezi osmdesáti firmami z Libereckého kraje. Více jak čtyři pětiny z dotázaných v něm uvedly jako bariéru podnikání nedostatek technicky vzdělaných pracovníků. Řešili se zde rovněž otázky týkající se potřeby podpory praxí studentů. Debata se týkala i kvality fungování úřadů práce, ze které vyplynulo nedostatečné rozvíjení politiky aktivní zaměstnanosti. Dalším aktuálním tématem, jež bylo zmiňováno, i v souvislosti s libereckými

průmyslovými zónami, byl stav dopravní infrastruktury, jež se jeví jako nevyhovující a jako bariéru podnikání ho spatřuje více než polovina místních podnikatelů. Důraz byl kladen i na význam tripartity¹¹ jak na krajské, tak celostátní úrovni (Svaz průmyslu a dopravy ČR, 2013).

¹¹ Společný orgán představitelů vlády, podnikatelů a odborů projednávající nejdůležitější předpisy, které se dotýkají zejména podnikání a zaměstnanosti. V ČR ho představuje Rada hospodářské a sociální dohody ČR.

Závěr

Diplomová práce se zabývá kvalitou a možným rozvojem podnikatelského prostředí na Liberecku. Cílem této práce bylo provést analýzu podnikatelského prostředí ve vymezené oblasti za použití několika zvolených faktorů. Prostřednictvím dílčího cíle hodnocení podmínek pro podnikání doplnit o data získaná přímo od podnikatelských subjektů působících v okrese Liberec a na základě získaných informací nastínit slabé stránky lokálního podnikatelského klimatu, specifikovat problémové oblasti a nalézt faktory, které by mohly představovat cestu budoucího rozvoje zkoumaného podnikatelského prostředí.

Práce je koncipována do dvou hlavních na sebe navazujících celků. První část byla věnována jak definování jednotlivých pojmů souvisejících s podnikáním, tak vysvětlení různých pojetí a přístupů chápání podnikatelského prostředí a hodnocení jeho kvality. Nezanedbatelná část úvodní kapitoly se týkala tématu podpory podnikání. Získané poznatky z teorie byly aplikovány pro vytvoření struktury analytické části práce, jež je jejím druhým celkem. Na začátku je vymezena a charakterizována zkoumaná oblast, tzn. okres Liberec, následuje hodnocení nejprve makropodnikatelského prostředí a posléze jednotlivých faktorů prostředí mezzopodnikatelského. Další data pro vypracování celkové analýzy podnikatelského prostředí byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření mapující spokojenost a zkušenosti podnikatelů se službami úřadů v okrese, jejich znalost institucí na podporu podnikání a zejména jejich mínění o současném stavu podnikatelského prostředí. Problémové oblasti, jež vyplynuly z vyhodnocení dotazníkového průzkumu (viz Tabulka 11) víceméně korespondují s předchozí provedenou analýzou. Zejména lze sledovat shodu s hlavními problémovými oblastmi hodnocenými na úrovni makropodnikatelského prostředí (viz kap. 2.2), z čehož vyplývá, že zásadní vliv na jednotlivé podnikatelské subjekty má právě celkové národní podnikatelské klima. Komplexní zhodnocení praktické části práce, jehož přehlednost umožnila SWOT analýza, přináší závěrečná část (viz kap. 2.6) věnující se posouzení jednotlivých, v průběhu práce zkoumaných, faktorů z hlediska současného stavu i jejich důležitosti v rámci budoucího rozvoje a zkvalitňování podnikatelského prostředí.

Lze konstatovat, že ačkoliv byla práce původně zaměřena na zkoumání lokálního podnikatelského prostředí, závěry plynoucí jak z rozboru makropodnikatelského prostředí,

tak z výsledků dotazníkového šetření potvrzují, že v současnosti přináší podnikatelům nejvíce překážek celkové tuzemské podnikatelské klima, čili podmínky udávané státem. Ve snaze o zkvalitňování podmínek pro podnikání by se měly orgány státní správy a spolupracující instituce zaměřit na aktuálně nejzávažnější oblasti zhoršující podmínky pro podnikání, přičemž některé z nich jsou uvedeny v závěrečné části této práce (viz kap. 2.6). Po zhodnocení lokálních faktorů podnikatelského prostředí lze hlavní možnost zvýšení kvality podmínek pro podnikání spatřovat v cíleném rozvoji podnikatelské infrastruktury a vzdělanosti obyvatel, přičemž důraz by měl být kladen na význam celoživotního vzdělávání, zatraktivnění zejména technických studijních oborů a rozvíjení spolupráce firem s vzdělávacími a výzkumnými institucemi.

Lokální podmínky pro podnikání hrají bezesporu významnou roli pro rozvoj aktivit, fungování a prosperitu podnikatelských subjektů. Nevyhovující podmínky lze však do jisté míry ovlivňovat či je určitými způsoby řešit, kupříkladu přesunem podnikatelské činnosti do jiného vhodnějšího regionu apod., ovšem zmíněné celkové tuzemské podnikatelské klima ovlivňuje všechny podnikatelské subjekty bez výjimky, a je tedy třeba se primárně zaměřit na systematickou nápravu především na této úrovni.

Seznam použité literatury

Citace

- ČERNÁ, I. *Formy a nástroje podpory podnikání v ČR a jejich komparace s Velkou Británií*. Praha, 2008. Disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů.
- HISRICH, R. D. a M. P. PETERS. *Založení a řízení nového podniku*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1996. ISBN 80-85865-07-6.
- KALÍNSKÁ, E., et al. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.
- KEW, J. and J. STREDWICK. *Business environment: managing in a strategic context*. 1st ed., London: Chartered Institute of Personnel and Development, 2005. ISBN 1-84398-079-7.
- LUDVÍK, L. *Rozvoj mikroregionálního podnikatelského prostředí*. 1.vyd. Jilešovice: Nakladatelství a vydavatelství František MAJ – tiskárna, 2000. ISBN 80-86458-03-2.
- MACHKOVÁ, H., J. TAUŠER, et al. *Mezinárodní konkurenceschopnost podniků po vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1228-0.
- MALACH, A., et al. *Jak podnikat po vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0906-6.
- SRPOVÁ, J., V. ŘEHOŘ, et al. *Základy podnikání (Teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů)*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3339-5.
- STAŇKOVÁ, A. *Podnikáme úspěšně s malou firmou*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-926-9.
- SYNEK, M., et al. *Podniková ekonomika*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-736-7.

SYNEK, M., et al. *Manažerská ekonomika*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1992-4.

VEBER, J., et al. *Podnikání malé a střední firmy*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4520-6.

WÖHE, G. *Úvod do podnikového hospodářství*. 1. vyd. českého překladu Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-014-1.

BusinessInfo.cz: O portálu [online]. 2013 [vid. 7. března 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/specialni-stranky/o-portalu.html>

BusinessInfo.cz: OPPI [online]. 2012 [vid. 12. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/dotace-a-financovani/zdroje-financovani-z-eu/oppi.html>

CzechInvest: CLUTEX [online]. 2013 [vid. 13. března 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/clutex-vyzva2>

CzechInvest: Dotace z Operačního programu Podnikání a inovace pomohly vybudovat Centrum rozvoje strojírenského výzkumu v Liberci [online]. 2013 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/dotace-z-operacniho-programu-podnikani-a-inovace-pomohly-vybudovat-centrum-rozvoje-strojirenskeho-vyzkumu-v-liberci>

CzechInvest: Klastry [online]. 2013 [vid. 13. března 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/klastry>

CzechInvest: Počet investic zprostředkovaných agenturou CzechInvest roste [online]. 2013 [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/pocet-investic-zprostredkovanych-ageturou-czechinvest-roste>

CzechInvest, 2013. *Tisková zpráva – příloha I*. [online]. [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/priloha-i-investice-2012-top-10-25-3-13-3645-cz.pdf>

- CzechInvest, 2013. *Tisková zpráva – příloha II*. [online]. [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/priloha-ii-investice-2012-regiony-25-3-13-3646-cz.pdf>
- ČNB: *Přímé zahraniční investice* [online]. 2013 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platby_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html
- ČSÚ: *Česká republika od roku 1989 v číslech* [online]. Aktualizováno 10. dubna 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989
- ČSÚ: *Demografická ročenka okresů 2002 až 2011* [online]. Aktualizováno 2. listopadu 2012 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/4034-12-r_2012-060
- ČSÚ: *Obyvatelstvo – roční časové řady* [online]. Aktualizováno 29. ledna 2013 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu
- ČSÚ: *Statistiky, makroekonomické údaje* [online]. 2013 [vid. 14. března 2013]. Dostupné z: <http://www.liberec.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>
- ČSÚ: *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – Liberecký kraj* [online]. Aktualizováno 31. ledna 2013 [vid. 16. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajpubl/06051-12-n+k3077_2012-xl
- Deloitte: *Podnikatelé opět hlasují o nejlepším a nejhorším zákonu roku* [online]. 2013 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.deloittelegal.cz/podnikatele-opet-hlasuji-o-nejlepsim-a-nejhorsim-zakonu-roku.html>
- Doing Business: *Methodology* [online]. 2012 [vid. 5. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/methodology>
- FELRG, P., 2013. Aeroklub Liberec – rozhovor s vedením o činnosti a letišti. In: *Casnemlcet.cz* [online]. 30. ledna 2013 [vid. 27. března 2013]. Dostupné z: <http://www.casnemlcet.cz/rozhovory/liberecke-letiste/aeroklub-liberec-rozhovor-o-cinnosti-aeroklubu-a-libereckem-letisti.php>

- HK ČR: Administrativní zátěž podnikatelů má do tří let klesnout o pětinu* [online]. 2008 [vid. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/vsechny-aktuality/administrativni-zatez-podnikatelu-ma-do-tri-let-klesnout-o-petinu-1.aspx>
- HK ČR: Snižování administrativní zátěže* [online]. 2013 [vid. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <http://eu.komora.cz/snizovani-zateze.php>
- ITC (Inovační a technologické centrum při VÚTS, a. s.): O nás* [online]. 2010 [vid. 12. března 2013]. Dostupné z: <http://vuts.info/o-nas/>
- Institut rozvoje podnikání, 2011. *Analýza navrhované novely o investičních pobídkách* [online]. [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: <http://srsv.vse.cz/wp-content/uploads/2011/12/investice-srsv.pdf>
- IMD (International Institute for Management Development): IMD World Competitiveness Yearbook 2012* [online]. 2012 [vid. 4. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>
- IMD (International Institute for Management Development), 2012. *The world competitiveness scoreboard* [online]. [vid. 4. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/scoreboard.pdf>
- Ipodnikatel.cz: Podnikatelské prostředí aneb klima pro podnikání v ČR* [online]. 2011 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/O-podnikani-obecne/je-ceska-republika-rajem-pro-podnikani-nebo-podnikatelum-nepreje.html>
- Krajská správa ČSÚ v Liberci: MAPA – Administrativní rozdělení okresu* [online]. Aktualizováno 6. května 2013 [vid. 7. května 2013]. Dostupné z: [http://www.liberec.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/administrativni_rozdeleni_okresu_lb/\\$File/Liberec.gif](http://www.liberec.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/administrativni_rozdeleni_okresu_lb/$File/Liberec.gif)
- Krajská správa ČSÚ v Liberci: Aktuální situace na trhu práce – nezaměstnanost v Libereckém kraji k 28. 2. 2012* [online]. Aktualizováno 11. března 2013 [vid. 14. března 2012]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/130311_nezam

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Časové řady Libereckého kraje [online]. Aktualizováno 15. března 2013 [vid. 20. března 2013]. Dostupné z: http://www.liberec.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/casove_rady_kraje

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Ekonomické subjekty se sídlem v Libereckém kraji k 31. 12. 2012 [online]. Aktualizováno 1. února 2013 [vid. 3. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/130131_res

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Charakteristika okresu Liberec [online]. Aktualizováno 14. června 2012 [vid. 2. března 2013]. Dostupné z: http://www.liberec.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_lb

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Mezikrajské srovnání [online]. Aktualizováno 5. dubna 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/mezikrajske_srovnani

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Postavení kraje v České republice ve vybraných ukazatelích [online]. Aktualizováno 8. března 2013 [vid. 20. března 2013]. Dostupné z: http://www.liberec.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/postaveni_kraje_v_ceske_republice_ve_vybranych_ukazatelich

Krajská správa ČSÚ v Liberci: Statistická ročenka Libereckého kraje 2012 [online]. Aktualizováno 31. prosince 2012 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-04

Liberecký deník.cz: Liberec nemá investorům co nabídnout, zóny jsou plné [online]. 2013 [vid. 11. dubna 2013]. Dostupné z: http://liberecky.denik.cz/zpravy_region/liberec-nema-investorum-co-nabidnout-zony-jsou-plne-20130410.html

Liberecký kraj: Doprava v Libereckém kraji – Letecká infrastruktura v Libereckém kraji [online]. 2007 [vid. 27. března 2013] Dostupné z: <http://www.kraj-lbc.cz/public/doprava/prezentace07/441.html>

- LOUŽEK, M., ed. 2008. *Zahraniční investice – cíl hospodářské politiky?* [online]. 1. vyd. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku. ISBN 978-80-86547-90-9. [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: <http://cepin.cz/docs/dokumenty/sbor65.pdf>
- MPO ČR: *Zpráva o plnění Plánu snižování administrativní zátěže podnikatelů do 31. 12. 2011* [online] 2012 [vid. 17. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument104117.html>
- Národní databáze brownfieldů: *Informace o projektu* [online]. 2013 [vid. 10. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.brownfieldy.cz/informace-o-projektu/>
- Národní databáze brownfieldů: *Seznam brownfieldů* [online]. 2013 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.brownfieldy.cz/seznam-brownfieldu/?p=1>
- Prumyslove-zony.cz: *Průmyslové zóny* [online]. 2013 [vid. 4. března 2012]. Dostupné z: <http://www.prumyslove-zony.cz/blog/prumyslove-zony-53#content>
- PwC, 2012. *Paying Taxes 2013, The Global Picture* [online]. [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.pwc.com/cz/en/studie-analyzy/pwc-paying-taxes-2013-full-report.pdf>
- PwC: *Aktuální tiskové zprávy – Firmy stráví v průměru 267 hodin papírováním spojeným s výběrem daní, elektronizace jim výrazně uleví* [online] 2012 [vid. 13. dubna. 2013]. Dostupné z: <http://www.pwc.com/cz/cs/tiskove-zpravy/2012/jak-se-plati-dane-paying-taxes-2013.jhtml>
- Regionální Informační Servis: *Průmyslové zóny* [online]. 2012 [vid. 4. března 2012]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/prumyslove-zony?nazev=&typNuts=5&krajNuts=&okresNuts=CZ0513>
- Regionální inovační strategie Libereckého kraje. In: *Liberecký kraj* [online]. 2009 [vid. 5. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.kraj-lbc.cz/public/orlk/034_p01_ris_lk_67f284b443.pdf

Rychlostní silnice R35: Základní informace o R35 [online]. Aktualizováno 7. března 2010 [vid. 26. března 2013]. Dostupné z: <http://www.r35.ecn.cz/index2.php?pg=r35info&sec=obc>

Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2012. *Přehledy z informačního systému o silniční a dálniční síti ČR, kraj Liberecký* [online]. [vid. 26. března 2013]. Dostupné z: http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/download/prehledy_2012_7_li.pdf

Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2012. *Rychlostní silnice R35* [online]. Aktualizováno v červenci 2012 [vid. 26. března 2013]. Dostupný z: [http://www.rsd.cz/rsd/rsd.nsf/0/8D30E97669FE65ADC1257A680049196F/\\$file/RS_D_R35_7_12.pdf](http://www.rsd.cz/rsd/rsd.nsf/0/8D30E97669FE65ADC1257A680049196F/$file/RS_D_R35_7_12.pdf)

Strukturální fondy: Regionální operační program NUTS II Severovýchod [online]. 2012 [vid. 12. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy/ROP-Severovychod>

Svaz průmyslu a dopravy ČR: V Libereckém kraji proběhlo setkání s hejtmanem a zaměstnavateli [online]. 2013 [vid. 5. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/tiskove-zpravy/v-libereckem-kraji-probehlo-diskusni-setkani-s-hejtmanem-a-zamestnavateli>

TAUŠL PROCHÁZKOVÁ, P. Podnikatelský inkubátor jako nástroj podpory malého a středního podnikání. *E + M Ekonomie a Management* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, č. 3, s. 91–107 [vid. 6. května 2013]. ISSN 1212-3609. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1081460940?accountid=17116>

THE WORLD BANK, 2012. *Doing business in a more transparent world* [online]. [vid. 5. prosince 2012]. ISBN 978-0-8213-8833-4. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>

Vláda ČR: Metodika určování velikosti a původu administrativní zátěže podnikatelů [online]. 2005 [vid. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=1648>

World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2011–2012 [online]. 2011 [vid. 4. prosince 2012]. Dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-2011-2012/>

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. In: *Zákony ČR onLine* [online]. 1991 [vid. 1. prosince 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/513-1991-Sb-obchodni-zakonik.html>

Bibliografie

Informační portál Libereckého kraje pro inovace: Výše přímých zahraničních investic na obyvatele [online]. 2013 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.portal-inovace.cz/cz/technologicky-profil-lk/zahranicni-obchod/zahranicni-investice/>

Liberecký kraj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2012) [online]. 2012 [vid. 10. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.kraj-lbc.cz/public/doprava/analyzaLK12/>

Liberecký kraj: Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006-2020 – aktualizace [online]. 2012 [vid. 11. dubna 2013]. Dostupné z: <http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1885/strategie-rozvoje-libereckeho-kraje-2006-2020-aktualizace>

Strategie rozvoje Statutárního města Liberec 2007–2020. In: *Statutární město Liberec* [online]. [vid. 8. dubna 2013]. Dostupné z: http://www.liberec.cz/files/strategicke-dokumenty/strategie_2007_2020.pdf

WORTHINGTON, I. and CH. BRITTON. *The business environment*. 6th ed., Harlow: Pearson Education Limited, 2009. ISBN 978-0-27371-675-4.

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník.....	98
---------------------------	----

Příloha A – Dotazník

Vážení respondenti,

ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku týkajícího se podpory podnikání na Liberecku.

Dotazník je zcela anonymní a výsledky budou použity výhradně pro potřeby mé diplomové práce na téma kvality podnikatelského prostředí na Liberecku.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Bc. Simona Doubravová

1) Jakou právní formu má Vaše firma? (Zvolte jednu možnost.)

- a) fyzická osoba
- b) akciová společnost
- c) společnost s ručením omezeným
- d) veřejná obchodní společnost
- e) jiné ...

2) Jaký počet zaměstnanců má Vaše firma? (Zvolte jednu možnost.)

- a) 0–9
- b) 10–49
- c) 50–249
- d) 250 a více

- 3) Jakou činností se Vaše firma převážně zabývá? (Zvolte jednu možnost.)
- a) obchodní činnost
 - b) zpracovatelský průmysl
 - c) stavebnictví
 - d) poradenská či vzdělávací činnost
 - e) podnikatelská činnost v sektoru ostatních služeb
 - f) jiné ...
- 4) Do jaké míry jste spokojeni s fungováním a přístupem veřejné správy, jejími úřady či jinými institucemi, se kterými Vaše firma spolupracuje? (Ohodnoťte jako ve škole: 1 – výborně, 5 – nedostatečně.)
- 5) Pokud jste v předchozí otázce hodnotili jinak než 1, uveďte prosím, konkrétní problémové instituce, v čem spatřujete nedostatky, popřípadě zmiňte jiné důvody Vaší nespokojenosti.
- 6) Jaké instituce zabývající se podporou podnikání znáte? (Lze označit více možností.)
- a) Agrární komora
 - b) Centrum pro regionální rozvoj ČR
 - c) CzechInvest
 - d) CzechTrade
 - e) Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB)
 - f) Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP)
 - g) Hospodářská komora
 - h) Regionální poradenská a informační centra (RPIC)

- i) podnikatelské inkubátory
 - j) vědeckotechnické parky
 - k) žádné
 - l) jiné ...
- 7) Spolupracujete nebo jste již v minulosti spolupracovali s některou z uvedených institucí, popř. jinou institucí zabývající se podporou podnikání?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 8) Pokud jste odpověděli ano, uveďte název instituce/institucí, a do jaké míry jste byli s poskytnutými službami spokojeni.
- 9) V případě, že jste dosud nevyužili služeb instituce na podporu podnikání, uveďte prosím důvod.
- 10) O jaký druh podpory by měla nebo má Vaše firma největší zájem. (Zvolte jednu možnost.)
- a) úvěry
 - b) dotace
 - c) poradenství
 - d) vzdělávání
 - e) jiné ...

11) Využila již nebo využívá Vaše firma nějaký konkrétní program nebo druh podpory podnikání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12) Pokud ano, uveďte prosím jaký.

13) Pokud jste doposud žádný z programů na podporu podnikání nevyužili, jaký je hlavní důvod? (Zvolte jednu možnost.)

- a) administrativní náročnost
- b) nedostatečná informovanost
- c) neuspokojivá nabídka
- d) nemáme zájem
- e) jiné ...

14) Jaké spatřujete hlavní problémy či nedostatky podnikatelského prostředí ve kterém podnikáte, resp. jaká opatření by dle Vašeho názoru mohla přispět k jeho zlepšení a rozvoji?